

▶ **STÁTNÍ CENA
ZA LITERATURU
1920–2015
&
STÁTNÍ CENA
ZA PŘEKLADATELSKÉ DÍLO
1995–2015 ◀**

Zuzana Jürgens, Radim Kopáč, editoři

Všetchna práva vyhrazena

Editoři © Zuzana Jürgens & Radim Kopáč, 2015

Ilustrace © Česká tisková kancelář, Petr Kotyk, archiv Ministerstva kultury České republiky,

Moravská zemská knihovna, 2015

© Ministerstvo kultury České republiky, 2015

ISBN 978-80-87546-19-2

**Státní ceny – sláva vlasti –
s majonésou hoňme flanc –
náhodou když humři nejsou,
chvalme aspoň toleranc!**

Otakar Štorch-Marien

Rozpravy Aventina č. 4/1925–1926, s. 50

► Ivana a Pavel Tigridovi a Lumír Čivrný při předávání státních cen pro rok 1999, foto Petr Kotyk

Fotografie na obálce: Ivan Diviš a Josef Hiršal při předávání Státní ceny za literaturu a Státní ceny za překladatelské dílo pro rok 1995, foto Petr Kotyk

► K DĚJINÁM STÁTNÍCH CEN OD ROKU 1920 DO SOUČASNOSTI ◀

Zuzana Jürgens

V roce 1995, tedy přesně před dvaceti lety, byly poprvé v polistopadových dějinách České republiky uděleny Státní cena za literaturu a Státní cena za překladatelské dílo. Ministerstvo kultury, které obě ceny zřídilo, tak zejména v případě ceny za literaturu navázalo na prvo-republikovou tradici datující se do roku 1920; spisovatele odměňoval státní cenou nazvanou po prvním komunistickém prezidentovi Klementu Gottwaldovi také komunistický režim – od ní se však nově zřízené ceny samozřejmě distancovaly. Státní cena za literaturu je tak de facto nejstarší českou literární cenou a současně také cenou nejvýše finančně dotovanou; to, že ji v její novodobé historii může získat pouze jediný autor, z ní činí také cenu do jisté míry ex-

kluzivní. Přítomná publikace chce připomenout okolnosti udělování státních cen za literaturu od počátku až do současnosti včetně soupisu laureátů a diskusí, které je v podstatě od začátku provázely.

Tradice udělování státních cen za literaturu, tedy prózu, poezii, esejistiku, vzpomínkovou literaturu a literární vědu, úzce souvisí se vznikem samostatné Československé republiky v roce 1918 a její proměny jsou spojeny i s dalším osudem státu v průběhu dvacátého století až dodnes. Mnoha změnami tak prošel nejen samotný název ceny a datum, k němuž byla udělována, ale také proces a kritéria výběru laureátů (ta sice nikdy nebyla konkrétněji definována,

ale lze na ně usuzovat na základě oceněných autorů i stručných zdůvodnění rozhodnutí té které poroty), počet oceňovaných (ve dvacátých letech minulého století cenu získávalo pět autorů, v roce 1925 a 1928 dokonce šest; v šedesátých letech nebyl naopak v žánru prózy a poezie několikrát za sebou oceněn žádný česky píšící spisovatel, od roku 1995 se pak cena uděluje pouze jednomu laureátovi) a v neposlední řadě výše finanční odměny, která je s cenou spojena.

Státní ceny za literaturu byly poprvé uděleny v roce 1920, a to Ministerstvem školství a národní osvěty, jež zůstalo jejich nositelem až do čtyřicátých let. Jména laureátů se v letech 1920–1937 vyhlašovala vždy k výročí vzniku republiky, tj. k 28. říjnu. Mezi oceněnými byli pravidelně i slovenští spisovatelé, a od roku 1928 také německojazyční autoři žijící na území Československé republiky.¹ Od roku 1924 se okruh oceňovaných žánrů rozšířil o dramatickou tvorbu včetně režie; díla vybírala samostatná porota (stejně jako tomu bylo později v případě německých spisovatelů). Se státní cenou byla spojená finanční odměna 5000 Kč.² Spisovatel, který cenu získal potřetí – byli to Karel Čapek, Karel Matěj Čapek Chod a Viktor Dyk –, měl až

do roku 1936 nárok na odměnu v dvojnásobné výši. K desátému výročí vzniku samostatného Československa byla mimořádně udělena a částkou 100 000 Kč dotována takzvaná Velká státní cena, kterou obdržel Otokar Březina.

- Karel Čapek: *Krakatit*.
Praha: Aventinum 1924.
Grafická úprava Josef Čapek.

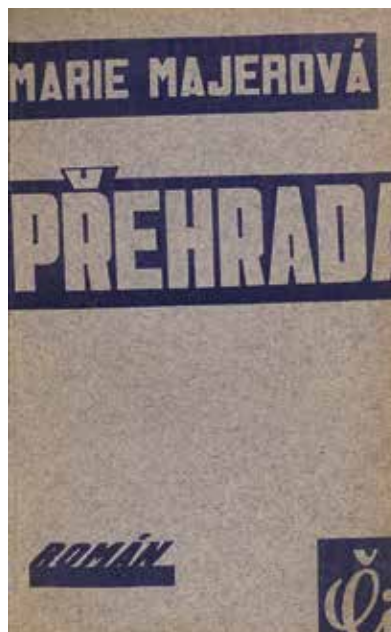
V roce 1938 nebyla cena „vzhledem k mimořádným poměrům a jejich hospodářským důsledkům“³ těsně po mnichovské dohodě udělena vůbec. V letech 1939–1941 byl jako termín předávání teď už „národní ceny za umění slovesné“, která nadále spadala pod Ministerstvo školství a národní osvěty, zvolen svátek svatého Václava 28. září, poslední válečné ceny byly pak v roce 1942 rozdány již 12. července u příležitosti sedmdesátin prezidenta Emila Háchy.

Poválečná republika se k tradici státních literárních cen vrátila v letech 1947–1949, jako prvnímu ji ministr školství udělil in memoriam Vladislavu Vančurovi za *Obrazy z dějin národa českého*. S cenou stát nově spojil odměnu 100 000 Kč, která byla, jak to komentoval Václav Běhounek, „přece jen uznalým oceněním práce, nadání, výkonu“.⁴ Kromě toho mohli spisovatelé a další umělečtí tvůrci od roku 1945 získat titul národní umělec.

K výraznému zlomu v systému státního odměňování tvůrčí práce, a tedy i literatury, došlo přirozeně po únoru 1948. Především se rozšířil počet státních ocenění – k státní ceně, od roku 1955 nazvané Státní cena Klementa Gottwalda, a národnímu umělci přibyl titul zasloužilý umělec; spisovatelé a literární vědci získávali také

Řád práce, Řád republiky a Řád Klementa Gottwalda (držitelkou takřka všech těchto ocenění včetně prvorepublikové státní ceny za román *Přehrada* byla Marie Majerová).

Státní cena, respektive Státní cena Klementa Gottwalda už nebyla určena výhradně dílům z oblasti umění, nýbrž byla udělována také za

► Marie Majerová: *Přehrada*.
Praha: Čin 1932.
Obálka Slavoboj Tusar.

► Zdeněk Nejedlý a Marie Pujmanová, 1955, foto ČTK/Josef Mucha, Jiří Rublič

tvůrčí výkony ve společenských a přírodních vědách⁵ a vynálezům, které všechny „obohatily lidské poznání, vytvořily umělecké hodnoty nebo jinak přispěly k socialistické výstavbě naší vlasti“.⁶ Jednotlivé obory byly rozděleny do tří skupin a zpočátku ještě do dvou stupňů, přičemž umělcům, spadajícím do třetí skupiny, příslušela nejvyšší finanční odměna.⁷

Ceny uděloval na návrh vlády prezident republiky k výročí osvobození, tj. k 9. květnu, od roku 1964 k 1. květnu. Systém výběru kandidátů byl víceúrovňový, na jeho špici stál k tomuto účelu zřízený výbor, jemuž podléhaly oborové komise.⁸ Jména členů komisí a výboru nebyla veřejně známá; na rozdíl od první republiky ostatně nešlo o to, svěřit rozhodnutí do rukou odborníků z oboru, kteří pak za ně ručí vahou vlastní autority. Pomyslnou rekordmankou státních cen se stala Marie Pujmanová – včetně jedné z roku 1937 za román *Lidé na křižovatce* jich získala celkem pět.

Po listopadu 1989 na prvorepublikovou tradici po pětileté odmlce navázalo Ministerstvo kultury, které od roku 1995 – ministrem kultury byl tehdy Pavel Tigrid – uděluje Státní cenu za literaturu a Státní cenu za překladatelské dílo, a to opět k 28. říjnu.⁹ S cenou byla spojena

odměna nejprve 200 000 Kč pro spisovatele (později 250 000 Kč) a 100 000 Kč pro překladatele (později 125 000 Kč), od roku 2006 dostávají laureáti v obou kategoriích jednotně 300 000 Kč.¹⁰ Definice ceny je přitom poměrně volná: může být udělena jak za „významné původní literární dílo vydané v českém jazyce v roce udělení ocenění nebo v roce předcházejícím“, tak „k ohodnocení dosavadní literární tvorby“. Sedmičlennou porotu jmenuje ministr, od roku 2003 vždy na tříleté období.¹¹

Znovuobnovení státní ceny provázela v roce 1995 rozsáhlá diskuse v tisku. Jejím ústředním tématem byla obava z možného „zestátnění literatury“,¹² respektive výhrada k nepatřičné roli státu, který může sledovat „nějaké zvláštní cíle – buď ideové, což státu příliš nepřísluší, anebo stranicko-politické a zcela přízemně osobní“.¹³ Jistá přecitlivělost týkající se role státu v živém umění zjevně vycházela z nedávné historické zkušenosti a je – s ohledem nejen na výše zmíněný přebujelý státní systém odměňování umělců, ale také na paralelní rozsáhlé represe svobodného umění za komunistického režimu – víc než pochopitelná. Jiří Peňás, jeden z členů první poroty, ji však už tehdy označil za „lichou“, protože doba „služby eráru před pár

lety skončila".¹⁴ Pavel Tigríd pak v projevu při předávání prvních cen – Ivanu Divišovi za *Teorii spolehlivosti* a Josefu Hiršalovi za překlad výboru z Johanna Christiana Günthera *Krvavý rubín* s přihlédnutím k jeho celoživotní překladatelské činnosti – zjevně v narážce na tuto diskusi zdůraznil, že „takové pocty jsou zamýšleny jako výraz zájmu a civilizované pozornosti státu o českou knihu, za něž stát nic nečeká a nechce“.¹⁵ U příležitosti vyhlášení prvních laureátů se už podobné zásadní výhrady k udílení cen jako takových neobjevily. Například reakce Ivana Wernische na to, že se stal v roce 2012 nositelem Státní ceny za literaturu – viz zde na s. 75 –, však ukazuje, že role státu jako donátora přece jen může budít a budí jisté konotace když ne zestátnění, tak přinejmenším státotvornosti umění.

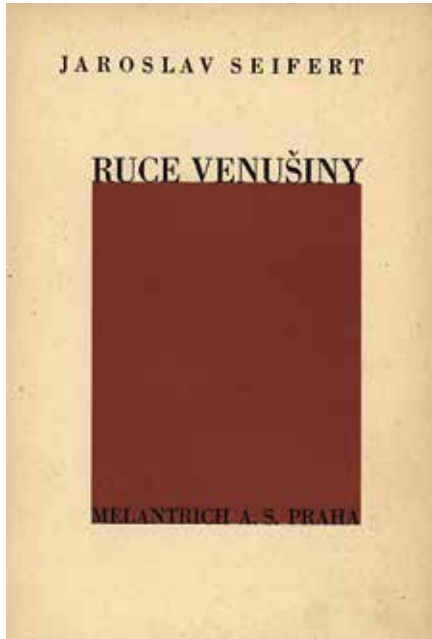
V úvodu bylo zmíněno, že některá témata polemik a ohlasů týkajících se státních cen za literaturu se během jejich historie opakují nebo varíují. Kritická pozornost, která udílení státních cen provázela a stále ještě provází, je v kontextu dalších literárních ocenění výjimečná; souvisí s tím, že stát – Ministerstvo kultury – rozdává ceny takřkajíc „za nás za všechny“, financuje je ze státních peněz a případně se vystavuje pode-

zření, že zanedbává své další úkoly související s podporou soudobé literatury, respektive že by finance, které zde vydává, mohl použít lépe.

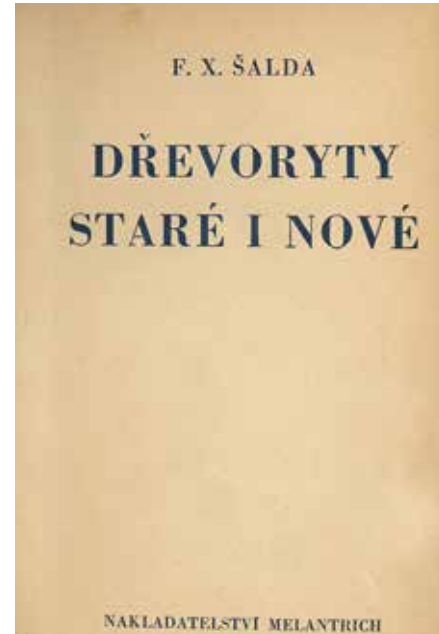
Například už v roce 1923 napsal F. X. Šalda, že by státní ceny „všecky odstranil a nahradil je ročními rentami, které by se vyplácely několika mladým talentovaným lidem, již podali ukázky své síly a tvořivosti umělecké“.¹⁶ O více než sedmdesát let později komentoval znovuobnovení státní ceny v podobném duchu Petr Matoušek, podle kterého ministerstvo „zavádí ministerskou literární prémii proti pracnějším a prospěšnějším systému literárních grantů [...], proti záslužné finanční výpomoci při zrodu děl je tu nyní stavěn přímý, elitní luxus formulovat svůj [tj. ministerský] image“.¹⁷

Na rozdíl od první republiky se v pozdějších desetiletích neobjevuje výtky, že když už stát tyto peníze vydává, mělo by jít o částku, která představuje důstojné ocenění tvůrčí činnosti.¹⁸ Výdaje na cenu přitom ministerstvo tehdy snižovalo i nepřímo, redukcí počtu oceněných v roce 1932 nebo zrušením dvojnásobné částky pro trojnásobné nositele ceny roku 1936, což Arne Novák (od dvacátých let opakovaně člen poroty) kvitoval s nám dnes povědomým tvrzením, že státní úspory se „v žádném oboru ne-

- ▶ Jaroslav Seifert: *Ruce Venušiny*.
Praha: Melantrich 1936.
Autor grafické úpravy neuveden.

provádějí s takovou rigorózností jako v kulturní oblasti [...]. Bylo by lze očekávat, že se veřejný protest obrátí především proti této malodušné restrikci, jejíž výtěžek v celkovém rámci státního rozpočtu jest prostě komický."¹⁹ A protože se v témže článku věnuje také politicky ladě-

- ▶ František Xaver Šalda: *Dřevoryty staré i nové*.
Praha: Melantrich 1935.
Autor grafické úpravy neuveden.

nému protestu části kulturní obce proti tomu, že laureáti – Jaroslav Seifert, Egon Hostovský a F. X. Šalda – jsou všichni (údajně) vesměs levicového přesvědčení, dodává: „autoři odcházeli s hubenou peněžní odměnou v kapse, ale s vydatným pouličním blátem na kabátě.“

„Ale právě můj případ je důkazem strannosti poroty. Porota totiž stylizovala udělení ceny způsobem, který chtěl býti urážlivý: ‚za životní dílo kritické‘. Nu, dávat někomu za životní dílo 5000 Kč a stavět je do jedné řady třeba s 66stránkovou knížkou Šrámkovou, je sprostáctví snad i v baráček-nických poměrech českých. Ovšem: tato urážka poroty se mne dotknout nemůže, prostě proto, že jsem těch 5 pánů za soudce nad sebou neuznal.“

František Xaver Šalda, Státní cena za literaturu pro rok 1928

Šaldův zápisník 1, 1928–1929, s. 148

Skutečnost, že spolu s cenou dostávají i finanční odměnu, tedy sice za první republiky spisovatelům živobyťi nijak výrazně neulehčila, přesto pro ně alespoň představovala možnost, jak vstoupit do polemiky s politikou státu, který jim cenu udělil, nebo upozornit na jistou kritickou společenskou situaci. Tak Zdeněk Nejedlý v roce 1926 cenu (za druhý díl monografie *Bedřich Smetana*) vrátil s tím, že má být finanční částka použita na potřebnější věci. Otokar Březina, který roku 1928 získal mimořádnou státní cenu spojenou s částkou 100 000 Kč, obnos daroval spolku Svatobor. František Halas v roce 1932 peníze (cenu dostal za sbírku *Tvár*) věnoval stávkujícím dělníkům a Vítězslav Nezval je v roce 1934 (oceněna byla sbírka *Sbohem a šáteček*) dal na podporu politických emigrantů

z Německa. Na toto gesto navázal po roce 1989 pouze Petr Hruška (cenu získal v roce 2013 za sbírku *Darmata*), který část odměny rozdělil literárním časopisům, aby tak poukázal na jejich nedostatečnou finanční podporu ze strany Ministerstva kultury.

Rozhodnutí o jednotlivých laureátech příslušní ministři už od počátku svěřovali do rukou odborných porot. Jejich složení se pravidelně stávalo terčem kritiky, a to zejména tehdy, když bylo vnímáno jako nevyvážené (s ohledem na různorodost literární scény a možný střet zájmů), nedostatečně kvalifikované nebo když v ní ten který porotce zasedal častěji než jiní. Ve dvacátých letech minulého století byli členy poroty pravidelně literární historici a kritici Arne Novák a Miloslav Hýsek, literární historik

► Petr Hruška: *Darmata*. Brno: Host 2012.
Ilustrace na obálce Katarína Szanyi,
obálka a grafická úprava Martin Pecina.

Albert Pražák a kritik Jindřich Vodák.²⁰ Už v roce 1923 k tomu F. X. Šalda poznamenal: „pro příště musíme se ohradit proti tomu, aby porota v letošním svém složení [tj. A. Novák, M. Hýsek,

A. Pražák] byla institucí stálou, aby tři muži – jen proto, že jsou univerzitními profesory dějin české literatury – rozhodovali snad dlouhou řadu let o živoucí tvorbě básnické.“ Jde totiž o to, že „vědomosti literárněhistorické nezaručují nikterak ještě smysl a vnímavost pro nové, rodící se útvary básnické.“²¹ Když se Šalda sám stal v roce 1928 laureátem za své kritické dílo a Miloslav Hýsek tento fakt uváděl jako doklad politické nestrannosti poroty, využil Šalda příležitosti, aby zdůraznil, že ocenění udělené touto porotou pro něj nemá žádnou váhu (viz zde s. 14) – zjevně i s ohledem na výše uvedený názor na její kvality. Složení poroty se začalo výrazněji proměňovat až od třicátých let – rozšířil se počet členů a zasedali v ní i spisovatelé (Božena Benešová, Josef Hora) a kritici mladší generace (František Götze, A. M. Píša).

Po roce 1995 věnoval složení porot jako výrazu „politiky ministerstva kultury“ asi nejvýraznější pozornost Michael Špirit. Také jemu šlo o „odbornou způsobilost“ členů poroty, tj. o to, že se „ten který člen komise pravidelně a veřejně (tedy pod určitou kontrolou) zabývá soudobou českou literární produkcí“. Složení poroty na rok 1999 – ministrem kultury byl tehdy Pavel Dostál – bylo podle něj mimo jiné

projevem „ministerské nekompetence“ a vzhledem k minulému angažmá některých jejích členů také „kontinuity s komunistickým režimem před rokem 1989“.²² V roce 2005 se ke kritériím výběru členů poroty vrátil: její složení na léta 2003–2005 totiž podle něj „nepřípustně zvýhodnilo jeden z mnoha proudů současné literatury“, který lze označit za „kamarády z *Hosta* a *Tvaru*“.²³ Jakkoli se podle Špirita „volné nebo pevnější bloky, jež ministerstvo v porotách – záměrně nebo nezáměrně – vytvářelo, na volbě laureátů zatím neodrazily“,²⁴ byly podle něj právě nominace laureátů na rok 2005 (Jan Balačán, Božena Správcová a Pavel Brycz, který cenu nakonec získal) dokladem toho, že podobné nevyvážené složení s sebou nese nebezpečí tendenčnosti konečného rozhodnutí.²⁵

Asi nejčastěji se kritika zabývala a zabývá právě konkrétními rozhodnutími poroty. Ostatně při pohledu na soupis laureátů ceny je zřejmé, zvláště z odstupů takřka století, že v některých případech asi skutečně šlo o to, ocenit i jiné než jen aktuální literární výkony.²⁶ Z tohoto kontextu se vymyká polemika o Šaldovu divadelní hru *Dítě*, vyvolaná Viktorou Dykem (která svou neomalenou razancí připomíná pozdější výpad Martina C. Putny proti Milanu Jankovičovi), jenž

hru oceněnou v roce 1924 označil za „mrzáckou ubohost“ a usoudil, že porota nezachovala „přísnou kritickou úroveň“.²⁷ Otokar Fischer jeho reakci ovšem odkázal do neliterárních mezí: jak „odpovídají pobouření odpůrci všeho politikaření s vzácnou jednomyslností“, porota „měla škrtnout etickou hru, jejíž nejostřeji kreslená postava se dotýká jejich politického citění; měla politikařit“.²⁸

K rozhodnutí o státních cenách se ojedinele vyjadřovala i kritika po roce 1948 (vesměs však převažovaly referáty s medailony laureátů).²⁹ V drtivé většině přitom nešlo o polemiku s tím či oním konkrétním verdiktem, nýbrž o prst namířený do řad spisovatelů, jejichž tvorba zjevně nespĺňovala nároky na udělení ceny: „Není náhoda, že letos nebyla udělena státní cena za poezii, dramatické dílo, za divadelní představení nebo film jako celek.“³⁰ Řídkou výjimku představuje článek Jiřího Opelíka z roku 1968, který se na příkladu Jaroslava Seiferta zabýval kulturně-politickým pozadím udělování cen. Ocenění je podle něj „mimo diskusi, ale právě fakt, že je tak očividně nesporná, nutí kriticky se postavit k prázdnému místu, které se prostírá za cenou pro Seiferta“. Opelík upozornil, že cenu zatím nedostal nikdo z nositelů

► Dušan Zbavítel a Pavel Brycz při předávání Státní ceny za překladatelské dílo a Státní ceny za literaturu pro rok 2004, foto Petr Kotyk

„Potěšila mě už nominace. Měl jsem scalp Ceny Jiřího Ortena a počítal, že vyhraje Jan Balabán. Byl starší, psal bezvadné, myslel jsem, že přichází jeho čas. Ale pak mě státní cena odstříhla od slepých uliček. Přestal jsem se stydět dávat před vším na světě přednost psaní. Skončil jsem s robotou reklamního textaře. Realizoval se v psaní pro rozhlas, televizi, knížek pro dospělé i pro děti a krapet sjezdil svět. Hosana! Činím tak dodnes. A pořád mě to k zbláznění baví.“

Pavel Brycz, Státní cena za literaturu pro rok 2004

„pozoruhodného vývoje české prózy“,³¹ například Milan Kundera za *Žert* nebo Ludvík Vaculík za *Sekyru*, což podle něj souvisí mimo jiné s nedostatečnou „prověřeností“ autorů, kteří nejsou nositeli titulů národní nebo zasloužilý umělec. Na dlouhou dobu to bylo naposled, co bylo možné takováto témata otvírat.

Po roce 1995 se v obměněné podobě vrátila otázka, za co se vlastně státní ceny udělují. Podnětem k tomu byl mj. výrok předsedy jedné z porot Vladimíra Karfíka, který u příležitosti vyhlášení nominací v roce 2004 řekl, že „naše komise se rozhodla už loni, že nebudeme dávat cenu za zásluhy, ale za knihu, která je nová“.³² Toto prohlášení přijal tisk veskrze s pozitivním očekáváním. Teprve Michael Špirit upozornil na to, že „za zásluhy“ byla cena v dosavadních osmi ročnících udělena jen jednou [Josefu Škvoreckému], a že se tedy za Karfíkovým výrokem zřejmě skrývá jiný problém, totiž že tu vůbec „nejde o to, jaké konkrétní literární texty byly na státní cenu nominovány, [...] jde o to, že kritériem pro státní cenu v oblasti umění se stalo hledisko [mládí autora], podle něhož nelze ocenit žádnou lidskou činnost, dokonce ani tu uměleckou.“³³ O tom, že se problematika věku, a tedy potažmo „zásluh“, z vnímání rozhodnutí o laureátech státních cen nevytrácí, ukazuje dále na-

příklad článek Libuše Bělunkové z roku 2006, která oceňuje, že se „v posledních letech porotci začali obracet k autorům, jejichž dílo má těžší ště v současnosti, což s sebou nese sympatický rys ztrapnění“,³⁴ ale také konkrétní rozhodnutí porot a jejich odůvodnění až do současnosti.

Na závěr ještě připomeňme jednu specifickou polemiku spojenou se Státní cenou za literaturu, kterou v roce 1997 vyvolal článek Martina C. Putny „Ceny útěchy pro nečtené autory?“.³⁵ Autor vycházel ze zcela ojediněle formulovaného nároku na čtenost, rozuměj známost oceněných autorů; podle něj tehdejšího laureáta Milana Jankoviče nikdo nezná a cenu získal, protože v porotách sedí jeho přátelé a soupeřníci. Text vyvolal nesouhlasné reakce napříč celým spektrem literárních periodik,³⁶ které ukázaly nesmyslnost takovéhoho postoje. Čtenost či popularita spisovatelů se naštěstí nikdy nestala kritériem pro udělení Státní ceny za literaturu ani Státní ceny za překladatelské dílo – že jde vesměs o hlediska a měřítka zcela jiných uměleckých, estetických a myšlenkových kvalit, dostatečně dokládá soupis dosavadních laureátů.

Poznámky

- 1 Diskuse o tom, zda vůbec a v jakém rámci udělovat Státní cenu za literaturu také dílům psaným německy, se vedla už od roku 1923 a představuje pozoruhodný příspěvek k dějinám česko-německých vztahů za první republiky.
- 2 Pro představu o její kupní síle: tehdejší měsíční plat učitele činil zhruba 1100 Kč a ministra 9000 Kč. Nízká výše finanční odměny jako výraz malého ocenění práce spisovatele byla po dobu trvání první republiky opakovaně předmětem kritiky.
- 3 *Lidové noviny* 26. 10. 1938, s. 6.
- 4 Václav Běhounek: „Ceny k 28. říjnu“. *Kulturní politika* č. 7/1947–1948, s. 4. Pro srovnání: plat státního zaměstnance na vedoucí pozici činil například v roce 1947 zhruba 6000 Kč měsíčně.
- 5 V roce 1949 obdržel cenu v této finančně nejvýše dotované kategorii Jan Mukařovský „za úsilí o nové cesty v oblasti vědy a umění, vyjádřené zejména v jeho studiu o stranickosti vědy“ (*Lidová demokracie* 28. 10. 1949, s. 3).
- 6 Vládní nařízení č. 147 ze dne 24. října 1950.
- 7 Nejprve to bylo 100 000 Kč (respektive 50 000 Kč v druhém stupni), v letech 1960–1974 20 000 Kč, a teprve od roku 1975 platila odměna pro všechny tři skupiny 50 000 Kč. Pro srovnání: ocenění v první skupině získávali od roku 1950 200 000 Kč, v letech 1960–1974 pak 40 000 Kč.
- 8 S ojedinělým pokusem o zapojení co největšího množství osob a institucí do rozhodovacího procesu přišlo vládní nařízení č. 139/1960 ze dne 16. září 1960: „Návrhy je třeba předložit ve čtyřech vyhotoveních na každé dílo, práci nebo výkon zvlášť. Všechny návrhy je třeba doložit řádnou dokumentací a posudky [...]. Vědecké publikace, literární a umělecká díla budou hodnocena, pokud byla vydána tiskem nebo veřejně předvedena, nejméně 4 měsíce před lhůtou stanovenou k podávání návrhů. 2. Předložené návrhy posoudí Výbor pro státní ceny Klementa Gottwalda a zahájí o přijatých návrzích řízení v komisích, které vyberou návrhy přicházející v úvahu pro další jednání pro udělení státní ceny. Zveřejněné návrhy relevantní instituce do 31. 1. vrátí komisím a výboru a ti rozhodnou.“ Už o dva roky později se ale vláda nařízením č. 29/1962 vrátila k původní, o poznání jednodušší praxi.
- 9 Aleš Zach tehdy napsal pro Ministerstvo kultury jako podklad k rozhodnutí studii o historii státních cen, z níž sice čerpala řada novinářů, jež však nebyla publikována.
- 10 Stejně jako laureáti tehdy nově zřízených Cen Ministerstva kultury za přínos v oblasti divadla, hudby, výtvarného umění a architektury (nařízení vlády č. 5/2003 Sb.) a od roku 2009 také kinematografie a audiovizí (nařízení vlády č. 126/2009 Sb.). V oblasti divadla byl prvním oceněným David Radok, cenu dále získali například Otomar Krejča, J. A. Pitínský, Karel Kraus, Jiří Kylián nebo Adolf Scherl. V oblasti hudby byl prvním

- laureátem Marek Kopelent, mezi další oceněné patří Richard Novák, Zdeněk Šesták, Milan Slavický, Lubomír Dorůžka, Zuzana Růžičková a Jiří Černý. Za přínos v oblasti výtvarného umění a architektury jako první získaly cenu Jitka a Květa Válovy, dále třeba Adriena Šimotová, Dalibor Chatrný nebo Jan Kaplický (který ale cenu odmítl). V roce 2009 se kategorie rozdělily: za výtvarné umění tak byli dále oceněni František Skála ml., Petr Wittlich nebo Stanislav Kolíbal, za architekturu Eva Jiřičná, Alena Šrámková nebo Rostislav Švácha. Specifikou ceny za přínos v oblasti kinematografie a audiovizu je, že je zpravidla udělována současně dvěma osobnostem, z toho jedné in memoriam; mezi laureáty jsou tak Jiří Krejčík, Jan Němec nebo Kristina Vlachová stejně jako Karel Kachyňa, Jan Špáta a Zdeněk Liška.
- 11 Informace o členech poroty lze nalézt na webu Ministerstva kultury www.mkcr.cz anebo také na stránce Ústavu pro českou literaturu AV ČR www.ucl.cas.cz/ ceny (tamtéž je k dispozici i soupis oceněných od roku 1920 včetně slovenských a německých laureátů a dramatiků).
 - 12 Petr Matoušek: „Státní literatura“, *Lidové noviny* 24. 8. 1995, s. 1.
 - 13 Marek Pokorný – Martin Weiss: „Stát jako literární kritik“, *MF Dnes* 22. 8. 1995, s. 10.
 - 14 Jiří Peňás: „Erární literatura“, *Lidové noviny* 26. 8. 1995, příloha *Národní*, s. XIV.
 - 15 Podle Daniel Anýž – Josef Chuchma: „Básníci Diviš a Hiršal převzali od státu poctu“, *MF Dnes* 20. 10. 1995, s. 18.
 - 16 F. X. Šalda: „Ještě státní ceny literární“, *České slovo* 2. 12. 1923, s. 2–3.
 - 17 Viz pozn. č. 12.
 - 18 Můžeme se jen domnívat, že se v tomto bodě polistopadové Ministerstvo kultury z prvorepublikových debat poučilo.
 - 19 Arne Novák: „Ještě o státních cenách literárních“, *Lumír* č. 2/1936, s. 100–102.
 - 20 V letech 1920–1921 byl jedním z porotců také Viktor Dyk, v jehož případě se ovšem rychle ukázalo, že pocta související s účastí v porotě zároveň vylučuje poctu spojenou se získáním ceny: jejím laureátem se Dyk stal hned v roce 1922 a posléze ještě dvakrát, v letech 1927 a 1930.
 - 21 F. X. Šalda: „O státních cenách literárních“, *České slovo* 18. 11. 1923, s. 2–4. Mj. se zde ukazuje i nárok, který Šalda s cenami spojuje, totiž aby to nebyly ceny „za zásluhy“, motivované snad i osobními zájmy, ale za výrazná, aktuální díla, která české literatuře vytyčují možné nové směry.
 - 22 Michael Špirit: „Další jasná zpráva. Podle jakých kritérií jmenuje ministr kultury komisi pro státní cenu za literaturu?“, *Lidové noviny* 7. 10. 1999, příloha *Umění a kritika*, s. 18. Porotu tehdy tvořili Aleš Haman, Zeno

- Kaprál, Vladimír Novotný, Petr Prouza, Martin C. Putna, Pavel Vašák a Ivo Železný. Podle Špirita by v porotě neměli zasedat ani spisovatelé (Kaprál, Prouza), ani nakladatelé (Železný), protože v jejich případě dochází ke střetu zájmů. Komise tehdy cenu udělila Josefu Škvoreckému za celoživotní dílo. Spisy J. Škvoreckého vydával právě Ivo Železný. M. Špirit byl členem první poroty Státní ceny za literaturu v roce 1995.
- 23 Členy poroty byli Jan Dvořák, Pavel Janoušek, Vladimír Karfík, Lubor Kasal, Tomáš Kubíček, Vladimír Novotný a Martin Stöhr.
- 24 Michael Špirit: „Kamarádi v porotě“, *Revolver Revue* č. 58/2005, s. 234–237.
- 25 Udělení Státní ceny Pavlu Bryczovi za román *Patriarchátu dávno zašlá sláva* je dodnes v podstatě jediným, které se setkalo s řadou výhrad různých autorů. (Na rozdíl od ojedinělé kritiky Martina C. Putny týkající se udělení ceny Věroslavu Mertlovi a polemiky o Milana Jankoviče.)
- 26 Jakkoli například Ivan Matějka v *Hospodářských novinách* (20.–22. 10. 2000, s. 6) tvrdí, že „zejména za první republiky je povětšinou získávala díla, která zůstala ve zlatém fondu tuzemského písemnictví“. K tomu srov. soupis oceněných děl v této publikaci.
- 27 Viktor Dyk: „Státní cena...“, *Lumír* č. 9/1924, s. 503–504.
- 28 Otokar Fischer: „Státní cena“, *Kritika* č. 1/1925. s. 41.
- 29 Viz například o Janu Kozákovi: „Pronikavý politický pohled mu jako umělci umožňuje nastolit i ty nejostřejší politické problémy a řešit společensky závažná témata“ (autor neuveden: „Laureáti Státní ceny Klementa Gottwalda“, *Rudé právo* 30. 4. 1977, s. 4).
- 30 Autor neuveden: „Výsledky a podněty (Státní ceny Klementa Gottwalda za uměleckou tvorbu)“, *Rudé právo* 13. 5. 1962, s. 2.
- 31 Jiří Opelík: „Státní ceny v čase kompromisů“, *Literární listy* č. 12/1968, s. 8–9.
- 32 Citováno podle textu Michaela Špirita, viz pozn. č. 33.
- 33 Michael Špirit: „Mladí a nezavedení“, *Revolver Revue* č. 58/2005, s. 237–240.
- 34 Libuše Bělunková: „Topolánkův projev o kultuře“, *A2* č. 44/2006.
- 35 *MF Dnes* 7. 11. 1997. Putnovi šlo o laureáta Státní ceny za literaturu Milana Jankoviče a o držitele Ceny Jaroslava Seiferta Karla Milotu.
- 36 Za všechny uvedme příspěvky Vladimíra Novotného v *Tvaru* (č. 21/1997, s. 9) a Luboše Merhauta, Libuše Heczkové a Daniela Vojtěcha v *Kritické Příloze Revolver Revue* (č. 10/1998, s. 73–77).

▶ STÁTNÍ CENA ZA LITERATURU ◀

V letech 1939–1942 Národní cena za umění slovesné, 1947–1949 Státní cena za vědu a umění, 1951–1954 Státní cena za umění slovesné, resp. Státní cena, 1955–1989 Státní cena Klementa Gottwalda. V letech 1938, 1943–1946, 1950, 1969, 1979 a 1990–1994 nebyla cena udělena.

Soupis zahrnuje pouze oceněná díla z žánrů próza, poezie, esej (přičemž za první republiky do této kategorie patřila i díla z oblasti historiografie, literární vědy a kritiky) a literární věda, jež byla publikována v českém jazyce.

22

1920

PRÓZA

Karel Matěj Čapek Chod (1860–1927)

Antonín Vondřejc. Praha: F. Borový 1917–1918.

POEZIE

Antonín Sova (1864–1928)

Krvácející bratrství. Rozjímání ranní i navečerní. Praha: Hejda a Tuček 1920.

ESEJ

František Balej (1873–1918), in memoriam za dílo kritické a esejistické

O nového člověka. Kladno: J. Šnajdr 1920.

1921

PRÓZA

Božena Benešová (1873–1936)

Člověk. Praha: F. Borový 1919–1920.

POEZIE

Josef Svatopluk Machar (1864–1942)

On. Roky za století II. Praha: Šolc a Šimáček 1921.

ESEJ

František Chudoba (1878–1941)

Básníci, věštci a bojovníci. Nová řada. Plzeň: Karel Beniško 1920.

23

1922

PRÓZA

Josef Holeček (1853–1929)

Naši. Kniha osmá, Emissaři, sv. 1 a 2, Praha: F. Topič 1921, 1922.

Marie Majerová (1882–1967)

Mučenky. Čtyry povídky o ženách. Praha: [nakladatel neuveden] 1921.

POEZIE

Viktor Dyk (1877–1931), s přihlédnutím k celé válečné tetralogii

Poslední rok. Praha: Ludvík Bradáč 1922.

ESEJ

Emil Svoboda (1878–1948)

Utopie. Praha: Vydavatelství Volné myšlenky československé 1922.

1923

PRÓZA

Rudolf Těsnohlídek (1882–1928)

Kolonia Kutejsík. Kronika z brněnského předměstí. Brno: Polygrafie [1922].

Anna Maria Tilschová (1873–1957)

Vykoupení. Praha: F. Borový 1923.

Jan Vrba (1889–1961)

Bažantnice a jiné obrázky z přírody. Praha: A. Král 1922.

POEZIE

Otokar Fischer (1883–1938)

Hlasy. Praha: Aventinum 1923.

ESEJ

Otakar Šimek 1878–1950

Dějiny literatury francouzské v obrysech. Díl II., Renaissance a reformace. Praha: F. Borový 1923.

- ▶ Otokar Fischer: *Hlasy*.
Praha: Aventinum 1923.
Autor grafické úpravy neuveden.

1924

PRÓZA

Karel Čapek (1890–1938)

Krakatit. Praha: Aventinum 1924.

Karel Matěj Čapek Chod (1860–1927)

Vilém Rozkoč. Praha: Pražská akciová tiskárna 1923.

Rudolf Medek (1890–1940)

Veliké dni. Praha: Vilímek 1923.

ESEJ

Josef Šusta (1874–1945)

Z dob dávných i blízkých. Sbírka rozprav a úvah. Praha: Vesmír 1924.

26

1925

PRÓZA

Josef Kopta (1894–1962)

Třetí rota. Praha: Čin 1924.

Karel Leger (1859–1934)

V plamenech a jiné historické povídky. Praha: Topič 1925.

Karel Sezima (1876–1949)

Dravý živel. Praha: J. R. Vilímek 1924.

František Xaver Svoboda (1860–1943)

V malém království. Praha: J. R. Vilímek 1925.

POEZIE

Petr Kříčka (1884–1949)

Hoch s lukem. Praha: Kvasnička a Hampl 1924.

ESEJ

Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937)

Světová revoluce za války a ve válce 1914–1918. Praha: Čin – Orbis 1925.

1926

PRÓZA

Božena Benešová (1873–1936)

Úder. Praha: Pokrok 1926.

František Václav Krejčí (1867–1941)

Poslední. Román z Dálného Východu. Praha: J. Otto 1925.

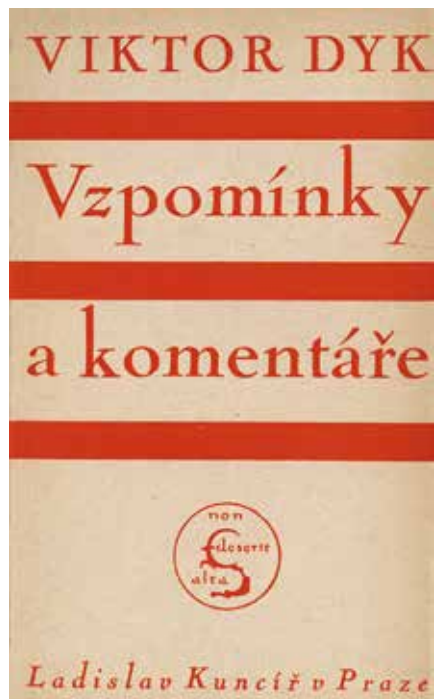
Antal Stašek (1843–1931)

Vzpomínky. Praha: F. Borový 1925.

POEZIE

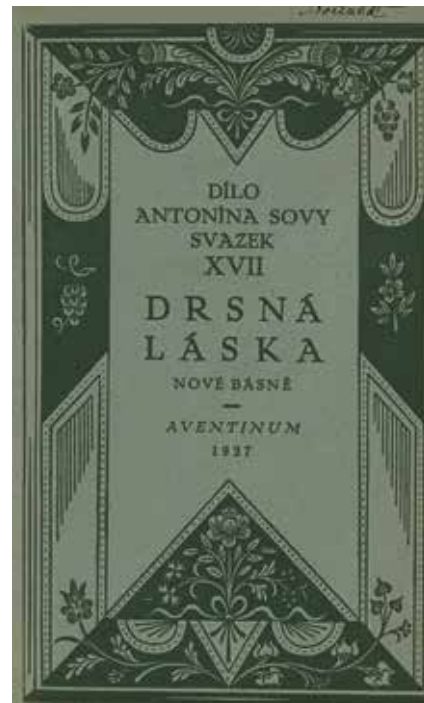
Karel Toman (1877–1946)

Stoletý kalendář. Verše pomíchané. Praha: F. Borový 1926.

- ▶ Viktor Dyk: *Vzpomínky a komentáře. 1893-1918.*
Praha: L. Kuncíř 1927.
Grafická úprava Method Kaláb.

- ▶ Antonín Sova: *Drsná láska.*
Praha: Aventinum 1927.
Grafická úprava Vratislav Hugo Brunner.

ESEJ

Zdeněk Nejedlý (1878–1962)

Bedřich Smetana. II, Na studiích. Praha: Hudební matice Umělecké besedy 1925.

1927

PRÓZA

Karel Matěj Čapek Chod (1860–1927)

Řešany. Praha: Pražská akciová tiskárna 1927.

Josef Kopta (1894–1962)

Hlídač číslo 47. Praha: Čin 1926.

Jan Opolský (1875–1942)

Upír a jiné prózy. Praha: B. Kočí 1926.

POEZIE

Antonín Sova (1864–1928)

Drsná láska. Praha: Aventinum 1927.

ESEJ

Viktor Dyk (1877–1931)

Vzpomínky a komentáře. 1893–1918. Praha: L. Kuncíř 1927.

1928

PRÓZA

Čestmír Jeřábek (1893–1981)

Svět hoří. Praha: Pokrok 1927.

Rudolf Medek (1890–1940)

Anabase. Román z války. Praha: J. R. Vilímek 1927.

POEZIE

Fráňa Šrámek (1877–1952)

Nové básně. Praha: F. Borový 1928.

30

ESEJ

Otakar Pertold (1884–1965)

Ze zapomenutých koutů Indie. Praha: Aventinum 1927.

ZA ŽIVOTNÍ DÍLO KRITICKÉ

František Xaver Šalda (1867–1937)

VELKÁ STÁTNÍ CENA ZA CELOŽIVOTNÍ DÍLO

Otokar Březina (1868–1929)

1929

PRÓZA

Vojtěch Martínek (1887–1960)

Plameny. Brno: Družstvo moravského kola spisovatelů 1929.

Vladislav Vančura (1891–1942)

Poslední soud. Praha: J. Fromek 1929.

POEZIE

Josef Hora (1891–1945)

Deset let. Praha: F. Borový 1929.

ESEJ

Arne Novák (1880–1939)

Josef Dobrovský. Praha: Spolek výtvarných umělců Mánes 1928.

Josef Pekař (1870–1937)

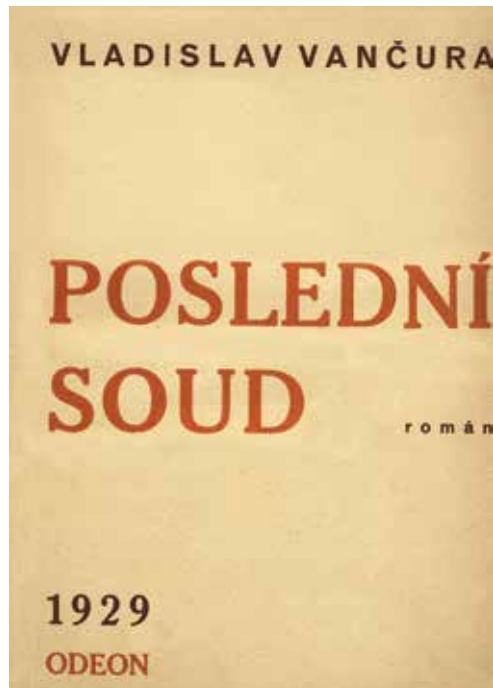
Svatý Václav. Praha: A. Dyk 1929.

1930

PRÓZA

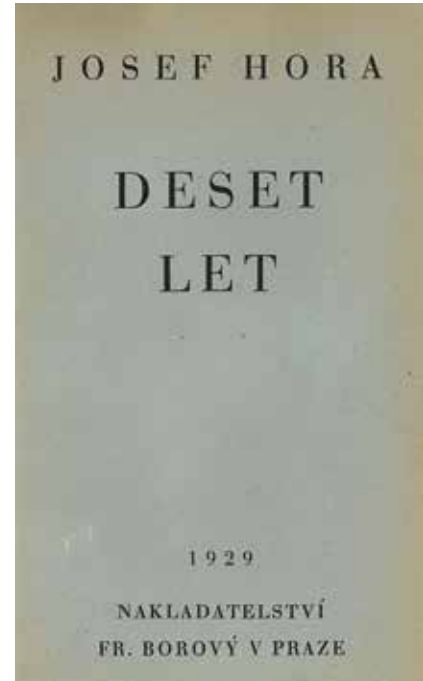
Karel Čapek (1890–1938)

Povídky z druhé kapsy. Praha: Aventinum 1929.

- Vladislav Vančura: *Poslední soud*.
Praha: J. Fromek 1929.
Obálka Karel Teige, grafická úprava Jaroslav Bernat.

- Josef Hora: *Deset let*.
Praha: F. Borový 1929.
Grafická úprava Václav Mašek.

Jaroslav Durych (1886–1962)

Bloudění. Praha: L. Kuncíř 1929.

Karel Scheinpflug (1869–1948)

Motýl ve svítilně. Praha: J. R. Vilímeček 1930.

POEZIE

Viktor Dyk (1877–1931)

Devátá vlna. Praha: Š. Jež 1930.

ESEJ

Otokar Fischer (1883–1938)

Duše a slovo. Praha: Melantrich 1929.

33

1931

PRÓZA

Josef Čapek (1887–1945)

Stín kapradiny. Praha: Aventinum 1930.

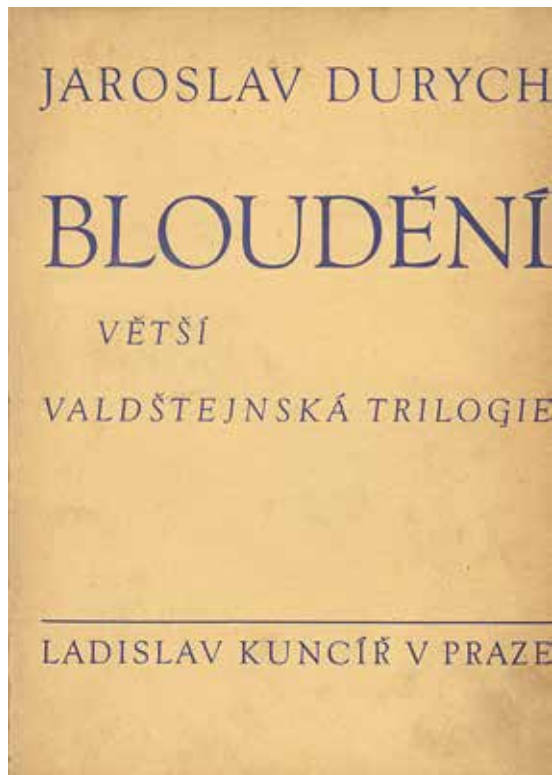
Vladislav Vančura (1891–1942)

Markéta Lazarová. Praha: Sfinx 1931.

POEZIE

Josef Hora (1891–1945)

Tvůj hlas. Praha: F. Borový 1930.

- ▶ Jaroslav Durych: *Bloudění*.
Praha: L. Kuncíř 1929.
Obálka Vratislav Hugo Brunner.

- ▶ František Halas: *Tvář*.
Praha: Družstevní práce 1931.
Obálka a grafická úprava Jindřich Štyrský.

Jiří Karásek ze Lvovic (1871–1951)

Písně tulákovy o životě a smrti. Praha: O. Štorch-Marien 1930.

ESEJ

Gustav Winter (1889–1943)

Kniha o Francii. Praha: O. Štorch-Marien 1930.

1932

PRÓZA

Marie Majerová (1882–1967)

Přehrada. Praha: Čin 1932.

POEZIE

František Halas (1901–1949)

Tvář. Praha: Družstevní práce 1931.

1933

PRÓZA

Ivan Olbracht (1882–1952)

Nikola Šuhaj loupežník. Praha: Sfinx 1933.

ESEJ:

Jaroslav Kvapil (1868–1950)

O čem vím. Sto kapitol o lidech a dějích z mého života. Praha: Orbis 1932.

1934

PRÓZA

Karel Čapek (1890–1938)

Povětroň. Praha: F. Borový 1934.

POEZIE

Vítězslav Nezval (1900–1958)

Sbohem a šáteček. Básně z cesty. Praha: F. Borový 1934.

36

1935

PRÓZA

Jan Herben (1857–1936), za životní dílo a za

Kniha vzpomínek. Praha: Družstevní práce 1935.

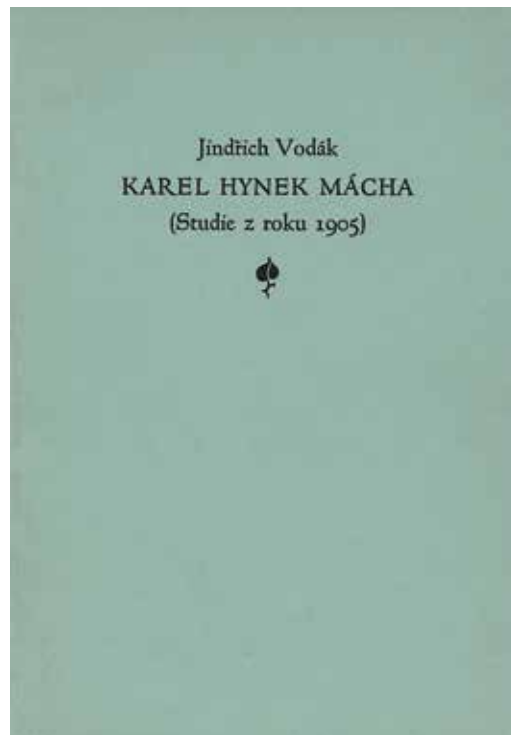
Zdeněk Němeček (1894–1957)

Na západ od Panonie. Praha: Sfinx 1935.

- Vítězslav Nezval: *Sbohem a šáteček. Básně z cesty.*
Praha: F. Borový 1934.
Obálka a grafická úprava Karel Teige.

- Jindřich Vodák: *Karel Hynek Mácha.*
Praha: E. Janská 1936.
Autor grafické úpravy neuveden.

1936

PRÓZA

Egon Hostovský (1908–1973)

Žhář. Praha: Melantrich 1935.

František Xaver Šalda (1867–1937)

Dřevoryty staré i nové. Praha: Melantrich 1935.

POEZIE

Jaroslav Seifert (1901–1986)

Ruce Venušiny. Praha: Melantrich 1936.

38

1937

PRÓZA

František Křelina (1903–1976)

Puklý chrám. Praha: Novina [1936].

Marie Pujmanová (1893–1958)

Lidé na křižovatce. Brno: Lidové noviny 1937.

ESEJ

Jindřich Vodák (1867–1940)

Karel Hynek Mácha. Studie z roku 1905. Praha: E. Janská 1936.

1939

PRÓZA

Jan Vojtěch Sedlák (1889–1941)

Věvec jeřabinový. Praha: Novina 1938.

POEZIE

Jaroslav Kolman Cassius (1883–1951)

Lyrická dramata. Praha: F. Borový 1937.

Jan Zahradníček (1905–1960)

Pozdravení slunci. Praha: Melantrich 1937.

MEMOÁROVÁ LITERATURA

Božena Mrštíková (1876–1958)

Vzpomínky. Olomouc-Hejčín: B. Mrštíková 1933–1938.

39

1940

PRÓZA

Metoděj Jahn (1865–1942), s ohledem na celoživotní dílo a za

Jarní píseň. Chlapecké vzpomínky. Brno: Moravské kolo spisovatelů 1940.

POEZIE

Vilém Závada (1905–1982)

Hradní věž. Praha: Melantrich 1940.

- ▶ Jan Zahradníček: *Pozdravení slunci*.
Praha: Melantrich 1937.
Autor grafické úpravy neuveden.

ESEJ

Miroslav Rutte (1889–1954)

Mohyly s vavřínem. Praha: F. Borový 1939.

1941

PRÓZA

Jan Čep (1902–1974)

Tvář pod pavučinou. Praha: Vyšehrad 1941.

Jaromír John (1882–1952)

Moudrý Engelbert. Praha: Družstevní práce 1940.

ESEJ

Albert Pražák (1880–1956)

Míza stromu. Praha: Topičova edice 1940.

1942

PRÓZA

Karel Dvořáček (1911–1945)

Pole kráčí do hor. Moravská Ostrava – Praha: J. Lukasík 1941.

František Kožík (1909–1997), s přihlédnutím k dosavadní tvorbě a za

Prstýnek z vlasů. Praha: Melantrich 1941.

POEZIE

Václav Fiala (1896–1963)

Země fjordů a ság. Dánsko, Norsko, Švédsko. Praha: Orbis 1940.

František Hrubín (1910–1971)

Země sudička. Praha: J. R. Vilímek 1941.

1947

Vladislav Vančura (1891–1942), in memoriam

Obrazy z dějin národa českého, 1. a 2. díl. Praha: Družstevní práce 1939, 1940.

42

1948

PRÓZA

Marie Pujmanová (1893–1958)

Hra s ohněm. Brno: Svobodné noviny, 1948.

POEZIE

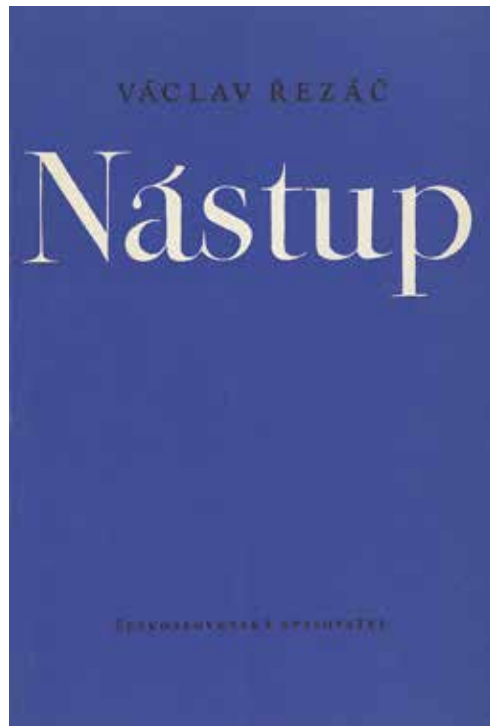
Vladimír Holan (1905–1980), za básnickou tvorbu od roku 1945

- ▶ Marie Pujmanová: *Hra s ohněm*.
Praha: F. Borový 1948.
Obálka Zdeněk Sklenář.

- ▶ Marie Pujmanová: *Praha*.
Praha: Československý spisovatel 1954.
Obálka Karel Svoboda.

- ▶ Václav Řezáč: *Nástup*.
Praha: Československý spisovatel 1951.
Obálka Josef Paukert, grafická úprava Josef Hanzl.

1949

PRÓZA

Josef Štefan Kubín (1864–1965), za celoživotní dílo

1951

PRÓZA

Alena Bernášková (1920–2007)

Cesta otevřená. Praha: Československý spisovatel 1950.

Jarmila Glazarová (1901–1977)

Leningrad. Praha: Družstevní práce 1950.

Jiří Marek (1914–1994)

Nad námi svítá. Praha: Československý spisovatel 1950.

Václav Řezáč (1901–1956)

Nástup. Praha: Československý spisovatel 1951.

POEZIE

Stanislav Neumann (1927–1970)

Píseň o Stalinu. Praha: Mladá fronta 1949.

Vítězslav Nezval (1900–1958)

Stalin. Praha: Československý spisovatel 1949.

Z domoviny. Praha: Československý spisovatel 1951.

Marie Pujmanová (1893–1958)

Miliony holubiček. Praha: Svoboda 1950.

Vyznání lásky. Praha: Československý spisovatel 1949.

LITERÁRNÍ KRITIKA A UMĚLECKÁ ESTETIKA

Ladislav Štoll (1902–1981)

Třicet let bojů za českou socialistickou poesii. Praha: Orbis 1950.

1952

POEZIE

Konstantin Biebl (1898–1951), in memoriam

Bez obav. Praha: Československý spisovatel 1951.

František Branislav (1900–1968)

Milostný nápěv. Praha: Práce 1951.

1953

PRÓZA

Adolf Branald (1910–2008)

Chléb a písně. Praha: Československý spisovatel 1952.

Jan Drda (1915–1970)

Krásná Tortiza. Praha: Československý spisovatel 1952.

▶ Vítězslav Nezval a Antonín Zápotocký, 1951, foto ČTK

► Jarmila Glazarová a Antonín Zápotocký, 1951, foto ČTK

Marie Pujmanová (1893–1958)

Život proti smrti. Praha: Československý spisovatel 1952.

Květoslav František Sedláček (1911–1971)

Luisiana se probouzí. Praha: Československý spisovatel 1952.

POEZIE

Vítězslav Nezval (1900–1958)

Křídla. Básně z let 1949–1952. Praha: Československý spisovatel 1952.

FEJETON

Jan Kopecký (1919–1992)

Sovětské zápisky. O životě a divadle v zemi socialismu. Praha: Svět sovětů 1953.

49

1954

PRÓZA

Václav Lacina (1906–1993)

Měšťanské besedy. Praha: Československý spisovatel 1953.

Svatopluk Turek (1900–1972)

Bez šéfa. Praha: Československý spisovatel 1953.

POEZIE PRO DĚTI

František Hrubín (1910–1971)

Mánesův orloj. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1953.

Kuřátko a obilí. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1953.

Hrajte si s námi. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1953.

POEZIE

Josef Kainar (1917–1971)

Český sen. Praha: Československý spisovatel 1953.

Zlatovláska. Praha: Orbis 1953.

1955

50

PRÓZA

Karel Ptáčník (1921–2002)

Ročník jednadvacet. Praha: Československý spisovatel 1954.

Václav Řezáč (1901–1956)

Bitva. Praha: Československý spisovatel 1954.

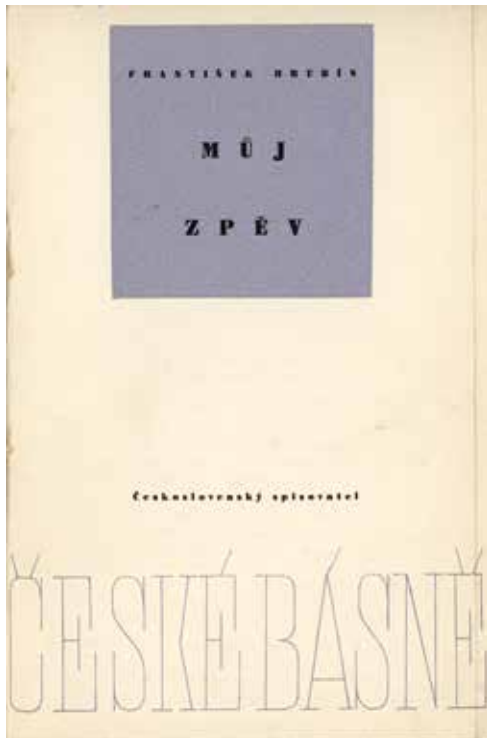
POEZIE

Marie Pujmanová (1893–1958)

Praha. Praha: Československý spisovatel 1954.

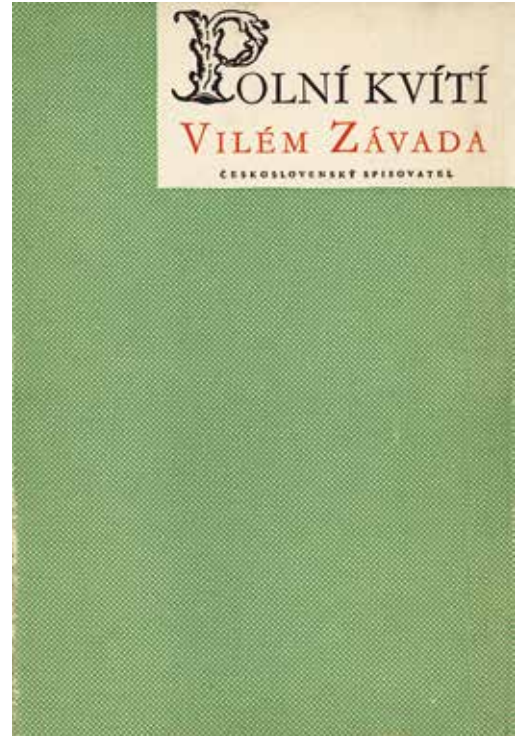
Jaroslav Seifert (1901–1986)

Maminka. Praha: Československý spisovatel 1954.

- ▶ František Hrubín: *Můj zpěv*.
Praha: Československý spisovatel 1956.
Grafická úprava Josef Kaplický.

- ▶ Vilém Závada: *Polní kvítí*.
Praha: Československý spisovatel 1955.
Obálka a grafická úprava Zdenek Seydl.

REPORTÁŽ

Marie Majerová (1882–1967)

Zpívající Čína. Praha: Československý spisovatel 1954.

1956

PRÓZA

Jan Otčenášek (1924–1979)

Občan Brych. Praha: Československý spisovatel 1955.

POEZIE

Vilém Závada (1905–1982)

Polní kvítí. Praha: Československý spisovatel 1955.

52

1957

– v oblasti beletrie nebyla cena udělena

1958

PRÓZA

Zdeněk Pluhař (1913–1991)

Opustíš-li mne. Praha: Československý spisovatel 1957.

► Viliam Široký a Jan Drda, 1953, foto ČTK/Rostislav Novák, Jiří Rublič

► Jiří Tauber a Antonín Zápotocký, 1951, foto ČTK

POEZIE

František Hrubín (1910–1971)

Můj zpěv. Praha: Československý spisovatel 1956.

Proměna. Praha: Československý spisovatel 1957.

1959

POEZIE

Ivan Skála (1922–1997)

Ranní vlak naděje. Praha: Mladá fronta 1958.

1960

PRÓZA

Karel Nový (1890–1980)

Plamen a vítr. Z letopisů městečka Raňkova. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1959.

1961

– v oblasti beletrie byl oceněn jen slovenský spisovatel Štefan Žáry

1962

– v oblasti beletrie byl oceněn jen slovenský spisovatel Vladimír Mináč

1963

– v oblasti beletrie nebyla cena udělena

1964

– v oblasti beletrie byli oceněni jen slovenští spisovatelé Ladislav Novomeský a Ladislav Mňačko

1965

PRÓZA

Jan Otčenášek (1924–1979)

Kulhavý Orfeus. Praha: Československý spisovatel 1964.

POEZIE

Vladimír Holan (1905–1980)

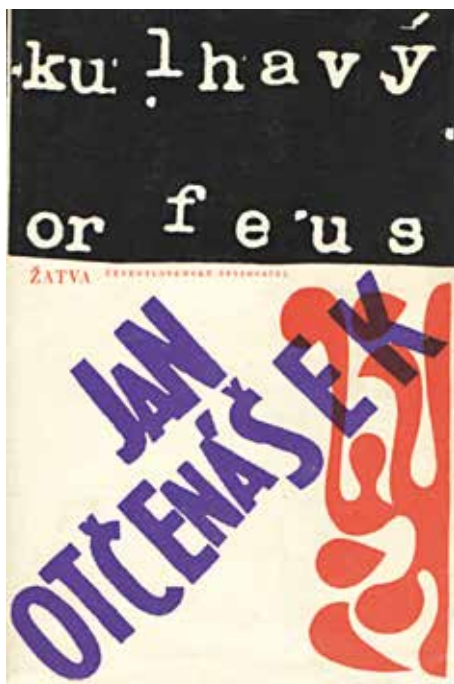
Noční hlídka srdce. Praha: Československý spisovatel 1963.

Oldřich Mikulášek (1910–1985)

Svlékání hadů. Praha: Československý spisovatel 1963.

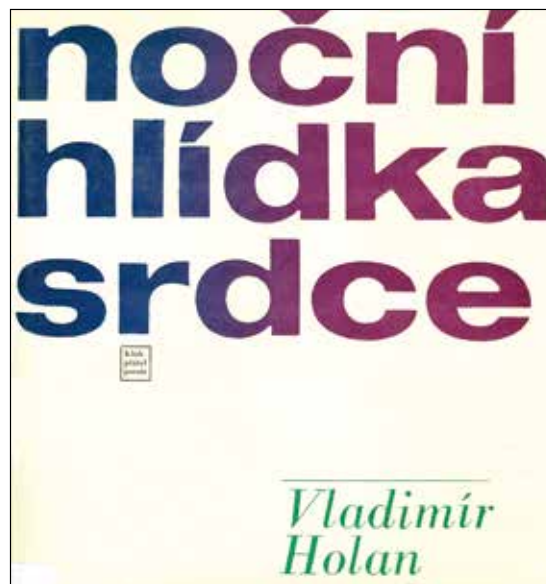
1966

– v oblasti beletrie byl oceněn jen slovenský spisovatel Miroslav Válek

- Jan Otčenášek: *Kulhavý Orfeus*.
Praha: Československý spisovatel 1964.
Obálka a grafická úprava Zdenek Seydl.

- Vladimír Holan: *Noční hlídka srdce*.
Praha: Československý spisovatel 1963.
Grafická úprava Oldřich Hlavsa.

„Milý Oldřichu, je to moc spravedlivé, že jsi konečně dostal tu státní cenu, a jaký už jsem, mám z toho velkou radost i malou neradost. Dosud jsem se totiž nekamarádil s lauréáty, ale teď budu muset.“

Jan Skácel k udělení Státní ceny Klementa Gottwalda pro rok 1965 Oldřichu Mikuláškoví
Rovnost 23. 5. 1965, s. 4

1967

– v oblasti beletrie nebyla cena udělena

1968

POEZIE

Jaroslav Seifert (1901–1986)

Koncert na ostrově. Praha: Československý spisovatel 1965.

Halleyova kometa. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy 1967.

Odlévání zvonů. Praha: Československý spisovatel 1967.

58

1970

– v oblasti beletrie byl oceněn jen slovenský autor Milan Rúfus

1971

POEZIE

Vilém Závada (1905–1982)

Na prahu. Praha: Československý spisovatel 1970.

▶ Zdeněk Nejedlý a Václav Řezáč, 1955, foto ČTK/Jiří Rublič, Josef Mucha

► František Hrubín a Václav Kopecký, 1958, foto ČTK/Josef Mucha

1972

PRÓZA

Jan Kozák (1921–1995)

Svatý Michal. Praha: Československý spisovatel 1971.

LITERÁRNÍ VĚDA

Ladislav Štoll (1902–1981), za vynikající dílo

O tvar a strukturu v slovesném umění. K metodologii a světonázorovým východiskům rus. formální školy a pražského lit. strukturalismu. Praha: Academia 1966.

1973

POEZIE

Miroslav Florian (1931–1996), za tvorbu posledních let a za

Iniciály. Praha: Československý spisovatel 1972.

1974

ESEJ

Jiří Taufer (1911–1986)

Úděly a díla. Studie a eseje. Praha: Československý spisovatel 1973.

1975

PRÓZA

Zdeněk Pluhař (1913–1991)

Jeden stříbrný. Praha: Československý spisovatel 1974.

1976

POEZIE

Ivan Skála (1922–1997)

Co si беру na cestu. Praha: Československý spisovatel 1975.

62

1977

PRÓZA

Jan Kozák (1921–1995)

Čapí hnízdo. Praha: Československý spisovatel 1976.

1978

POEZIE

Vilém Závada (1905–1982)

Živote, díky. Praha: Československý spisovatel 1977.

1980

PRÓZA

Bohumil Říha (1907–1987), románová trilogie

Přede mnou poklekní. Praha: Československý spisovatel 1971.

Čekání na krále. Praha: Československý spisovatel 1977.

A zbyl jen meč. Praha: Československý spisovatel 1979.

ESEJ

Josef Rybák (1904–1992)

Prsty od inkoustu aneb Osmnáct zastavení nad literaturou, uměním a životem. Praha: Československý spisovatel 1977.

1981

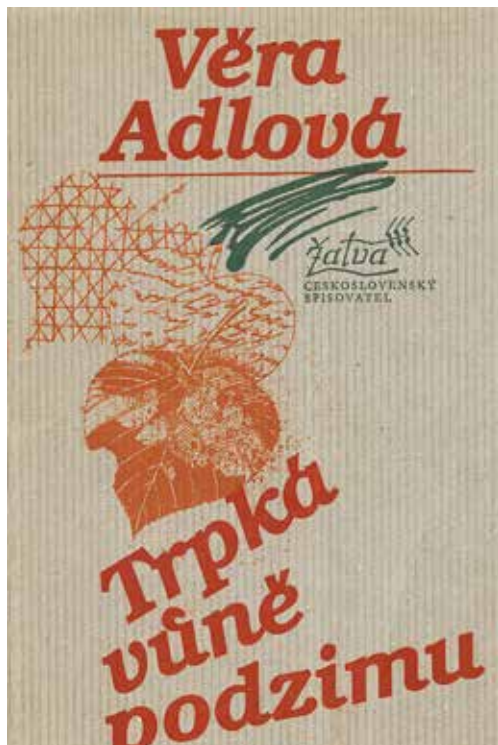
- v oblasti beletrie byl oceněn jen slovenský spisovatel Peter Jaroš

1982

POEZIE

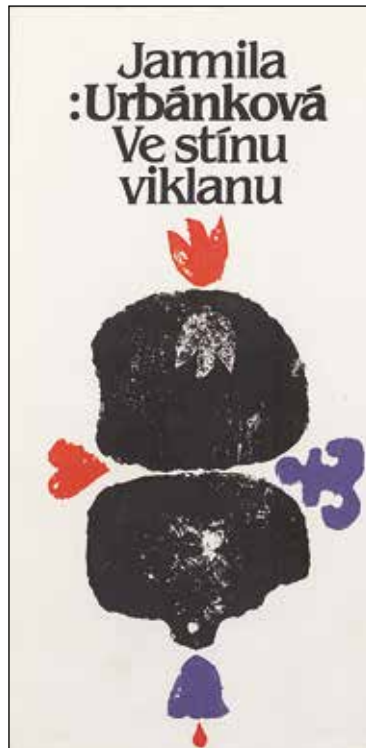
Donát Šajner (1914–1990)

Každou hodinu. Praha: Československý spisovatel 1980.

- Věra Adlová: *Trpká vůně podzimu*.
Praha: Československý spisovatel 1983.
Ilustrace na obálce Karel Haloun, obálka a grafická úprava Jan Jiskra.

- Jarmila Urbánková: *Ve stínu viklanu*.
Praha: Československý spisovatel 1986.
Ilustrace na obálce Jaroslav Sůra, grafická úprava Pavel Hrach.

1983

POEZIE

Ivan Skála (1922–1997)

Bermudský trojúhelník. Praha: Československý spisovatel 1982.

1984

PRÓZA

Zdeněk Pluhař (1913–1991)

V šest večer v Astorii. Praha: Československý spisovatel 1982.

1985

PRÓZA

Věra Adlová (1919–1999)

Trpká vůně podzimu. Praha: Československý spisovatel 1983.

1986

POEZIE

Jan Pilař (1917–1996)

Zastavení v krajinách. Praha: Práce 1985.

1987

POEZIE

Jarmila Urbánková (1911–2000)

Ve stínu viklanu. Praha: Československý spisovatel 1986.

1988

– v oblasti beletrie nebyla cena udělena

1989

– v oblasti beletrie nebyla cena udělena

1995

PRÓZA

Ivan Diviš (1924–1999)

Teorie spolehlivosti. Praha: Torst 1994

1996

POEZIE

Emil Juliš (1920–2006)

Nevyhnutelnosti. Praha: Torst 1996.

► Milan Jankovič, 1995, foto Petr Kotyk

► Emil Juliš, 1995, foto Petr Kotyk

„Co pro mne znamenalo udělení Státní ceny za literaturu v roce 1997? Bylo pro mne poctou a posílilo mne v odhodlání stát se vykladačem Hrabalova díla. O to jsem se později pokusil ještě několikrát.“

Milan Jankovič, Státní cena za literaturu pro rok 1997

„Pro mne předávací ceremoniál znamenal toto: Hochu, ať už si namlouváš cokoli, jsi už ve věkové kategorii, která je ve spádové oblasti podobných poct. To, co ti šumí v uších, není stříbrný vítr, jak ses marně přesvědčoval, prostě ti jen kornatěji příslušné cévky. Říká-li se, že na dně každého poháru je kapka hořkosti, tohle byla ta malá kapka hořkosti na dně toho mého. Jinak ovšem vděčně a s radostným překvapením přijatého.“

Vladimír Macura, Státní cena za literaturu pro rok 1998

Host č. 2/1999, s. 55

▶ **Josef Škvorecký se Zdenou Salivarovou při předávání Státní ceny za literaturu pro rok 1999, foto Petr Kotyk**

„Je to patnáct let. Měl jsem z toho jistě radost. Státní cena za knihu Šarlat byla jistým ohodnocením mé práce. Ale nic nestvrzovala. Jako žádná cena v poezii nic nestvrzuje. Ale může být výzvou na další cestu...“

Karel Šiktanc, Státní cena za literaturu pro rok 2000

1997

LITERÁRNÍ VĚDA

Milan Jankovič (1929)

Kapitoly z poetiky Bohumila Hrabala. Praha: Torst 1996.

1998

PRÓZA A LITERÁRNÍ VĚDA

Vladimír Macura (1945–1999)

Guvernantka. Praha: Mladá fronta 1997.

Český sen. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 1998.

69

1999

PRÓZA

Josef Škvorecký (1924–2012), za dosavadní rozsáhlou a významnou tvorbu

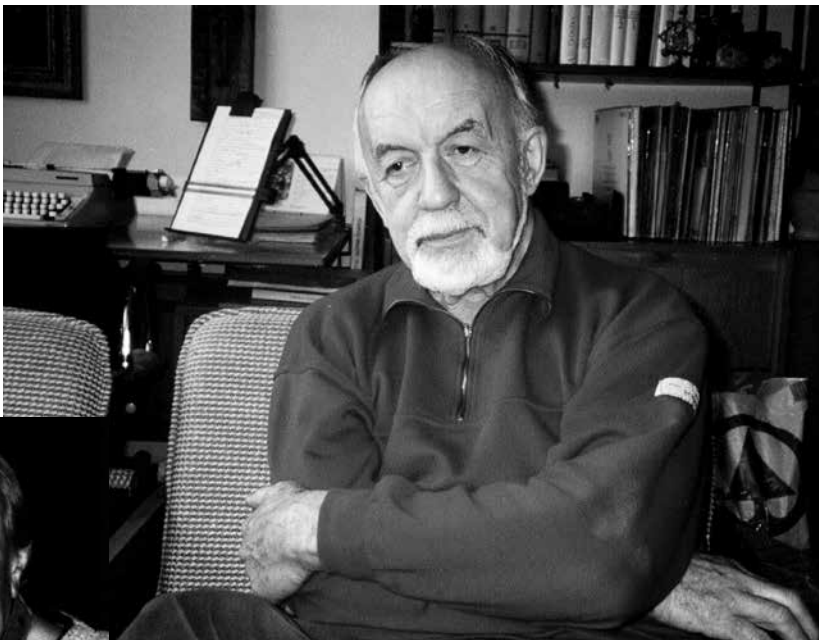
2000

POEZIE

Karel Šiktanc (1928)

Šarlat. Praha: Mladá fronta 1999.

▶ Věroslav Mertl, 1998, foto Petr Kotyk

▶ Květa Legátová, 2005, foto Petr Kotyk

2001

PRÓZA:

Věroslav Mertl (1929–2013), s přihlédnutím k esejistické tvorbě z devadesátých let
Hřbitov snů. Brno: Host 2000.

2002

PRÓZA

Květa Legátová (1919–2012)
Želary. Praha – Litomyšl: Paseka 2001.

2003

POEZIE

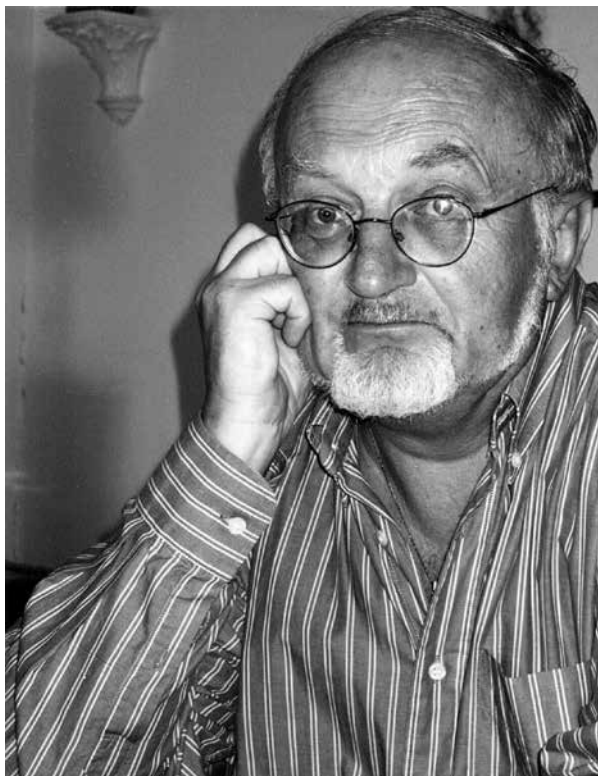
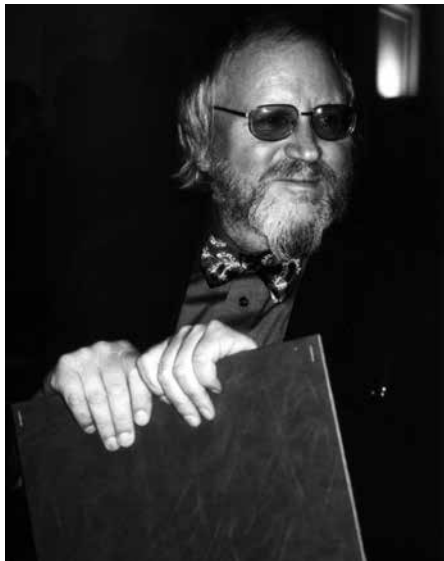
Petr Kabeš (1941–2005)
Těžítka, ta těžítka. Brno: Atlantis 2002.

2004

PRÓZA

Pavel Brycz (1968)
Patriarchátu dávno zašlá sláva. Brno: Host – Most: Hněvín 2003.

- ▶ Edgar Dutka,
předávání Státní ceny za literaturu pro rok 2005,
foto Petr Kotyk

- ▶ Vladimír Körner, 2000, foto Petr Kotyk

„Státní cena za literaturu potvrdila mé vnitřní přesvědčení, že ve svobodné zemi bych možná byl dobrým spisovatelem. Politický systém mě připravil o dvacet nejproduktivnějších let, které jsem z nezbytí věnoval animovanému filmu. První knížku jsem napsal v třidvaceti (vyšla 2003), a druhou a další, až když bylo po všem. I díky té státní ceně.“

Edgar Dutka, Státní cena za literaturu pro rok 2005

► Zdeněk Rotrekl, 2001, foto Petr Kotyk

► Ludvík Vaculík s Marií Vaculíkovou při předávání Státní ceny za literaturu pro rok 2008, foto Petr Kotyk

2005

PRÓZA

Edgar Dutka (1941)

Slečno, ras přichází. Praha: Prostor 2004.

2006

PRÓZA

Vladimír Körner (1939), za dosavadní literární tvorbu

74

2007

Milan Kundera (1929), s přihlédnutím k dosavadní prozaické a esejistické tvorbě a za první české vydání

Nesnesitelná lehkost bytí. Brno: Atlantis 2006.

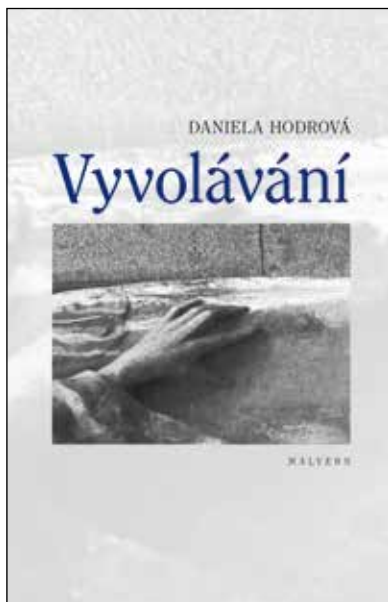
2008

Ludvík Vaculík (1926–2015), za dosavadní literární a publicistickou tvorbu a s přihlédnutím k *Hodiny klavíru.* Brno: Atlantis 2007.

► Daniela Hodrová, *Vyvolávání*.

Praha: Malvern 2010.

Obálka a grafická úprava (s využitím fotografie D. Hodrové) studio Lacerta.

„Udělení státní ceny bylo pro mě překvapením, vždyť můj román Vyvolávání, za který jsem cenu dostala, je pro svůj styl a složitou významovou strukturu nesnadno přístupný. Bylo to pro mě ovšem i potěšením, a to i proto, že ačkoli jsem člověk neveřejný, mohla jsem cenu převzít na jevišti Národního divadla – na jednom z dějišť románu. Jistě bych mohla mluvit i o odpovědnosti, kterou cena s sebou přináší, ale tu jsem už předtím pociťovala nad každou napsanou větou. V tom se pro mne nic nezměnilo.“

Daniela Hodrová, Státní cena za literaturu pro rok 2011

„Kdybych tu cenu nedostal ,s přihlédnutím k celoživotnímu dílu‘, ale jen za Kominické lodě, tak bych si řekl, že svět se mění k lepšímu. Teď abych se zpytoval: Něco se mnou asi není v pořádku. Řekl jsem, že kamarádi se mi posmívají, ale ono je to ještě horší: Už jsem dostal i vynadáno, že jsem zaprodanec, prorežimní krysa a tak podobně. Víím, že vykrucování by bylo marné, přiznávám tedy rovnou: Přišel za mnou úlisně se usmívající stát, podstrčil mi peníze a já je vzal, nechal jsem se zkorumpovat.“

Ivan Wernisch, Státní cena za literaturu pro rok 2012

Literární noviny č. 47/1995, s. 1 a 4–5 (rozhovor s Karlem Hvížďalou)

„S růstem audiovizuální zábavy je podpora dobré literatury chvályhodným činem. Měl jsem z ceny radost, jenže to ‚vítězství‘ připomínalo výhru v loterii; byl jsem totiž jedním z osmadvaceti nominovaných. Vybavila se mi slova, jimiž se Božena Němcová v knížce cenou neoceněné obrátila na babičku: ‚Ty jsi ale vždy říkala, není na světě člověk ten, aby se zachoval lidem všem.‘“

Antonín Bajaja, Státní cena za literaturu pro rok 2010

- ▶ Milan Kundera: *Nesnesitelná lehkost bytí*.
Brno: Atlantis 2006.
Obálka a grafická úprava Boris Mysliveček.

- ▶ Antonín Bajaja: *Na krásné modré Dřevnici*.
Brno: Host 2009.
Obálka a grafická úprava Martin Pecina.

2009

Zdeněk Rotrekl (1920–2013), za dosavadní literární dílo

2010

PRÓZA

Antonín Bajaja (1942)

Na krásné modré Dřevnici. Brno: Host 2009.

2011

PRÓZA

Daniela Hodrová (1946)

Vývolávání. Praha: Malvern 2010.

2012

POEZIE

Ivan Wernisch (1942), za dosavadní dílo

2013

POEZIE

Petr Hruška (1964)

Darmata. Brno: Host 2012.

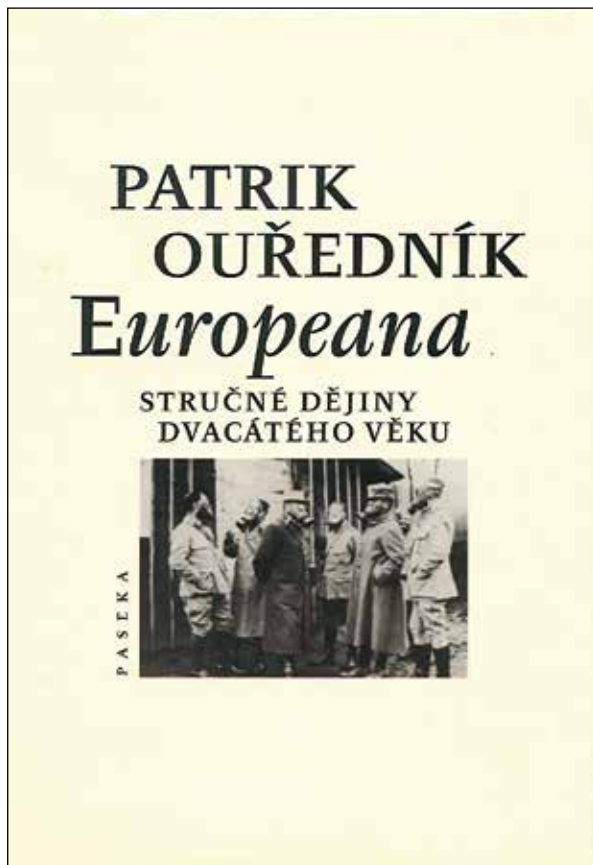
2014

Patrik Ouředník (1957), za dosavadní dílo, které v českém kontextu mimořádným způsobem artikuluje tradici, hodnoty i rizika evropské kultury

78

2015

Pavel Šrut (1940), za dosavadní dílo

- ▶ Patrik Ouředník: *Europeana*.
Praha - Litomyšl: Paseka 2001.
Obálka a grafická úprava Otakar Karlas.

„Jaké to je, získat cenu... Příjemné. Ale nějak bytostněji mě to neoslovuje, já na to nevěřím, stačí nahlédnout do archívů literárních cen, kdo všechno nějakou dostal a kdo všechno žádnou nedostal. Četba je to výmluvná.“

**Patrik Ouředník, Státní cena
za literaturu pro rok 2014**

„Ceny jsou krásně nebezpečné. Jednak se automaticky zaměřují za hodnoty, a je neustále nutné vyvolávat v sobě pochybu, zda lze rovnítko mezi tyto dva pojmy v konkrétním případě položit... A pak – způsobují radost; radost samolibou, a ta rozptyluje, odvádí pozornost, ničí soustředění, vybízí ke spočinutí a tak dále. Přesně tomuto sladkému nebezpečí jsem musel čelit v případě Státní ceny za literaturu.“

Petr Hruška, Státní cena za literaturu pro rok 2013

▶ STÁTNÍ CENA ZA PŘEKLADATELSKÉ DÍLO ◀

Od roku 1920 udělena čtyřikrát v rámci Státní ceny za literaturu: 1927 (Otmar Vaňorný za překlady Homéra), 1951 (Jiří Taufer za překlady Vladimira Majakovského), 1954 (Ján Smrek za překlady Sándora Petőfiho) a 1955 Erik Adolf Saudek (za překlady Williama Shakespeara); od roku 1995 udělována samostatně.

80

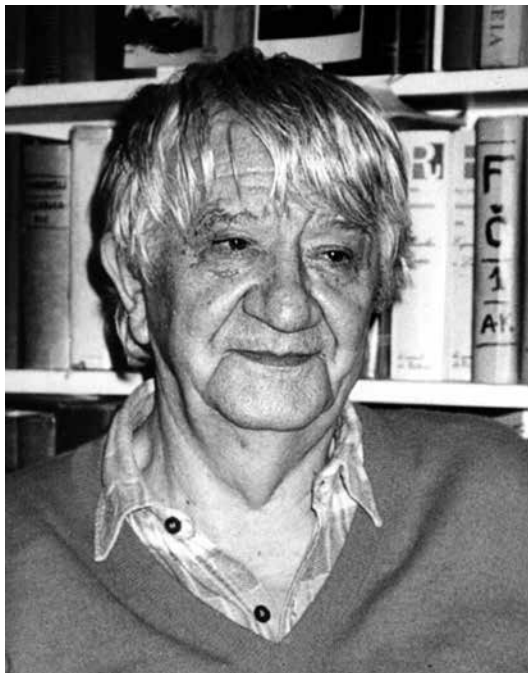
1995

Josef Hiršal (1920–2003), s přihlédnutím k jeho celoživotní překladatelské činnosti a za překlad Johann Christian Günther: *Krvavý rubín*. Vybral, uspořádal a doslov napsal Hanuš Karlach. Přeložil J. H. s odbornou spoluprací Bohumily Grögerové. Praha: Mladá fronta 1995.

1996

Ludvík Kundera (1920–2010), s přihlédnutím k jeho rozsáhlému celoživotnímu dílu a za Georg Trakl: *Šebestián ve snu*. Třebíč: Arca JiMfa 1995.
Gottfried Benn: *Básně*. Vybral, přeložil, doslov a poznámku napsal L. K. Praha: ERM 1995.

▶ Ludvík Kundera, 1999, foto Petr Kotyk

▶ Jan Vladislav, 2000, foto Petr Kotyk

„Státní cenu jsem v roce 2011 obdržel za první český překlad celého Shakespeara včetně básní v jednom svazku. Státní cena je nejvyšší možné ocenění literární práce u nás, a proto pro mě měla mimořádný význam. Měl jsem radost z jednoznačného výroku poroty i z toho, že slavnostní ceremonie proběhla v historické budově Národního divadla v Praze. Vzhledem k tomu, že právě zde bylo inscenováno mnoho mých shakespearovských překladů a téhož roku jsem na jevišti Národního divadla zahajoval světovou shakespearovskou konferenci, měla pro mě tato slavnost umocněně symbolický význam. Završila se tím jedna důležitá etapa mého pracovního života.“

Martin Hilský, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2011

„Pamatuji se na den, kdy mi zavolal ministr kultury Pavel Dostál a oznámil mi, že mám dostat Státní cenu za překladatelské dílo pro rok 2000. Kdyby mi to nesdělil zrovna on, asi by mě napadlo, že si ze mne dělá někdo legraci. Po našem rozhovoru jsem pocítovala směsici radosti a studu, proč zrovna já, je přece mnoho povolanějších. Tento pocit vlastně přetrvával, ostych mírnilo teprve pozdější zjištění, kdo tento návrh inicioval: redaktorka někdejšího Odeonu Vlasta Dufková, s níž jsem léta spolupracovala. Význam tohoto nakladatelství pro českou kulturu by ostatně zasluhoval samostatné a zevrubné zhodnocení. Česká překladatelská elita čerpá z této tradice dodnes, i kdyby si to dostatečně neuvědomovala. Nakladatelé většinou bohužel nikoli.“

Anna Valentová, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2000

„Udělení státní ceny za překlad pro mne znamenalo především ujištění, že má práce nebyla zbytečná a že její ohlas byl toho druhu, že na mne upozornil i odbornou porotu. Získat takovou cenu je samozřejmě uklidňující, ale zároveň je to i jasný závazek do budoucna.“

Jiří Pelán, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2002

„Státní cena za překladatelské dílo mě neobyčejně potěšila, neboť jsem se díky ní dostal do skvělé společnosti dosavadních i příštích laureátů, počínaje Josefem Hiršalem, Ludvíkem Kunderou, manželi Pellarovými, Jindřichem Pokorným. A jsem rád, že se nám v roce 1995 podařilo samostatnou cenu za překlad na Pavlu Tigridovi vyvdorovat.“

Dušan Karpatský, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2003

1997

Luba Pellarová (1922–2005) a **Rudolf Pellar** (1923–2010), za celoživotní rozsáhlé a významné překladatelské dílo

1998

Jindřich Pokorný (1927–2014), za rozsáhlé a významné překladatelské dílo

1999

Lumír Čivrný (1915–2001), za celoživotní významné překladatelské dílo

83

2000

Anna Valentová (1941), s přihlédnutím k dosavadní překladatelské práci
Péter Nádas: *Knih pamětí*. Praha: Mladá fronta 1999.

2001

Jan Vladislav (1923–2009), za celoživotní práci v oblasti uměleckého překladu, s přihlédnutím k překladům

Michelangelo Buonarroti: *Oheň, jímž hořím*. Praha: Mladá fronta 1999.

Michel Butor: *Podivuhodný příběh. Esej o jednom Baudelairově snu*. Brno: Host 1998.

2002

Jiří Pelán (1950), s přihlédnutím k dosavadní práci v oblasti uměleckého překladu a za *Básníci soumraku. Italská poezie pozdní secese*. Sestavil a uspořádal, přeložil, úvodní studii a biografické medailony napsal J. P. Praha – Litomyšl: Paseka 2001.

2003

Dušan Karpatský (1935), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

2004

Dušan Zbavitel (1925–2012), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

2005

Pavla Lidmilová (1932), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

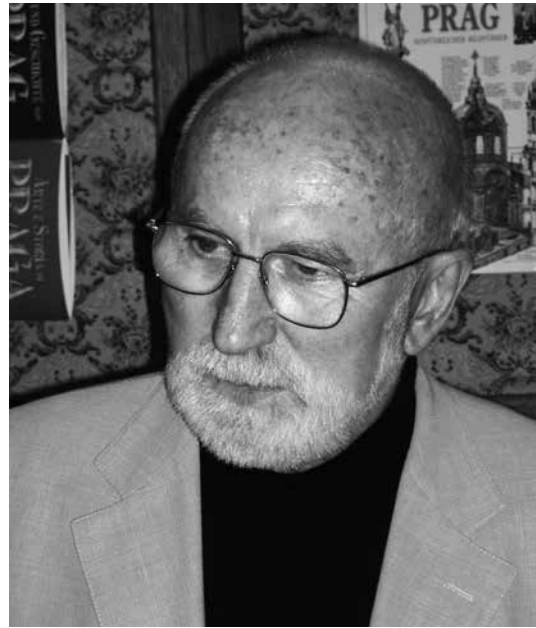
2006

František Fröhlich (1934–2012), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

▶ Oldřich Král, 2006, foto Petr Kotyk

▶ Pavla Lidmilová, 2005, foto Petr Kotyk

„Překlad je pro mne zvláštní způsob čtení a sdílení toho čtení. Pro kulturu nezastupitelného, že do ní ,drcne‘ novým zážitkem, cizím viděním. Překladem leccos začínalo a vždycky bude začínat. Mým textem jsou čínské starožitnosti, což není tak docela samozřejmý obor, a přece právě tyhle starožitnosti nesly a formovaly leckterou modernost. Dát takové práci v takovém oboru záštitu a ocenění není malá věc, a tak jsem tomu i rozuměl a byl rád.“

Oldřich Král, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2010

2007

Antonín Přidal (1935), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

2008

Jiří Stromšík (1939), za dosavadní činnost v oblasti literárního překladu

2009

Miroslav Jindra (1929), s přihlédnutím k celoživotnímu překladatelskému dílu a za Leonard Cohen: *Kniha toužení*. Praha: Argo 2008.

86

2010

Oldřich Král (1930), za celoživotní práci na poli uměleckého překladu

2011

Martin Hilský (1943), s přihlédnutím k dosavadní překladatelské činnosti a za překlad úplného díla Williama Shakespeara

„Cenu jsem dostal v době, kdy se překladatelská kapitola mého života uzavřela. Ale i když nemohla být přímým povzbuzením, přinesla jiný milý pocit. Mohl jsem si říct: Přece jen všechno to překládání nebyla pouhá náhražka za vlastní tvorbu, v letech normalizace znemožňovanou. Ba ani tenkrát, když jsem se ke svým překladům nesměl přihlásit, kdy mi bylo smazáno jméno a zabílena tvář, to nebylo jen ladění nástrojů pro lepší časy. Vzniklo cosi, co má váhu a platnost i teď. Z toho plyne radost. A vděčné ohlédnutí za těmi, kdo zamlčovanému překladateli pomáhali svou solidárností a odvahou.“

Antonín Přidal, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2007

„Výkony v tvůrčí činnosti se, jak známo, nedají měřit ani vážit, a ceny za ni udělované tudíž neoznačují výkon ‚nejlepší‘, nýbrž mohou mít pouze funkci signální. Udělením Státní ceny za překladatelské dílo jednomu z nás dává stát najevo, že v naší práci nevidí jen užitek, hodnotově neutrální přenos informací, nýbrž že ji považuje za samostatný a nezastupitelný přínos celé národní kultury.“

Jiří Stromšík, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2008

„Udělování státní ceny za překladatelské dílo poskytuje vzácnou příležitost, jak veřejnost upozornit na tradičně dost nedoceňovanou kulturní roli, kterou u nás překlady z cizích literatur už od obrození hrají. Udělení státní ceny mě samozřejmě po více než půl století soustavné překladatelské činnosti osobně velmi potěšilo a poctilo, ale zároveň jsem je cítil i jako významné uznání literární překladatelské činnosti obecně; zároveň jsem si uvědomoval, že obdobného ocenění by si mnoho kolegů zaslouhovalo stejně, nebo třeba ještě víc než já.“

Miroslav Jindra, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2009

„Státní cena za celoživotní překladatelské dílo mě potěšila. Patřila tak trochu celé naší překladatelské generaci, která vyrůstala v letech zákazů, kdy překládání bylo nejednou ctností z nouze. Ale byla to nouze dobrá, rozhovor s básníky přes hranice věků a přes železnou oponu. Dostal jsem cenu v pětadesáti letech – a dvě léta předtím jsem v Ravenně nad hrobem Dantovým četl 11. zpěv Ráje a děkoval jsem mu, že mi zachránil život. Naučil trvat v úkolu, což o překladu platilo obecně.“

Vladimír Mikeš, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2012

► Vladimír Mikeš, 1996, foto Petr Kotyk

► Jiří Pechar, 2008, foto Petr Kotyk

„Protože jsem se poté, co mi obnovení demokracie umožnilo publikovat i vlastní knihy, překlada věnoval méně než v dobách, kdy jsem se literárním překladem živil, státní cena za překlad pro mne byla milým stvrzením, že nepřestávám být spjat s těmi, kdo u nás obětavě pečují o náš kontakt s literaturami jiných jazyků. Některé z těch mladších jsem měl ostatně příležitost poznat i jako studenty, kterým jsem o překladu přednášel na filozofické fakultě.“

Jiří Pechar, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2014

2012

Vladimír Mikeš (1927), za celoživotní dílo

2013

Vratislav Jiljí Slezák (1932), za celoživotní dílo s přihlédnutím k překladům Hermanna Hesseho

2014

Jiří Pechar (1929), za celoživotní dílo

2015

Hanuš Karlach (1939), za dosavadní dílo

„Potěšilo mě, že tato cena existuje, neboť dokládá význam většinou nedoceňované překladatelské činnosti pro vzdělání, výchovu a vůbec celou oblast kultury. Udělení ceny mě potěšilo zejména kvůli autorům, které jsem mohl v překladech zpřístupnit českému čtenářstvu. Přijal jsem ji i zástupně za mnohé vynikající kolegyně a kolegy překladatele, které (zatím) komise nenavrhla k ocenění. Jestliže jsem si je zasloužil já, oni určitě také.“

Vratislav J. Slezák, Státní cena za překladatelské dílo pro rok 2013

Jmenný rejstřík

Adlová Věra 64–65

Anýž Daniel 20

Bajaja Antonín 76–77

Balabán Jan 16–17

Balej František 22

Běhounek Václav 9, 19

Bělunková Libuše 18, 21

Benešová Božena 15, 23, 27

Benn Gottfried 80

Bernášková Alena 45

Bernat Jaroslav 32

Biebl Konstantin 46

Branald Adolf 46

Branislav František 46

Brunner Vratislav Hugo 28, 34

Brycz Pavel 16–17, 21, 71

Březina Otokar 8, 14, 30

Butor Michel 83

Cohen Leonard 86

Čapek Josef 8, 33

Čapek Karel 8, 26, 31, 36

Čapek Chod Karel Matěj 8, 22, 26, 29

Čep Jan 41

Černý Jiří 20

Čivrný Lumír 6, 83

Dante Alighieri 88

Diviš Ivan 6, 12, 66

Dorůžka Lubomír 20

Dostál Pavel 15, 82

Drda Jan 46, 53

Dufková Vlasta 82

Durych Jaroslav 33–34

Dutka Edgar 72, 74

Dvořáček Karel 41

Dvořák Jan 21

Dyk Viktor 8, 16, 20–21, 23, 28–29, 33

Fiala Václav 42

Fischer Otokar 16, 21, 24–25, 33

Florian Miroslav 61

Fröhlich František 84

Glazarová Jarmila 45, 48

Gottwald Klement 7

Götz František 15

Grögerová Bohumila 80

Günther Johann Christian 12, 80

Hácha Emil 9

Halas František 14, 34–35

Haloun Karel 64

Haman Aleš 20

Hanzl Josef 44

Heczková Libuše 21

Herben Jan 36

Hesse Hermann 89

Hilský Martin 81, 86

Hiršal Josef 6, 12, 80, 82

Hlavsa Oldřich 57

Hodrová Daniela 75, 77

Holan Vladimír 42, 56–57

Holeček Josef 23

Homéros 80

Hora Josef 15, 31–33

Hostovský Egon 13, 38

Hrabal Bohumil 67

Hrach Pavel 64
Hrubín František 42, 50–51, 55, 60
Hruška Petr 14–15, 78–79
Hvízdala Karel 75
Hýsek Miloslav 14–15

Chatrný Dalibor 20
Chudoba František 23
Chuchma Josef 20

Jahn Metoděj 39
Jankovič Milan 16, 18, 21, 67, 69
Janoušek Pavel 21
Jaroš Peter 63
Jeřábek Čestmír 30
Jindra Miroslav 86–87
Jiříčná Eva 20
Jiskra Jan 64
John Jaromír 41
Juliš Emil 66–67

Kabeš Petr 71
Kachyňa Karel 20
Kainar Josef 50
Kaláb Method 28
Kaplický Jan 20
Kaplický Josef 51
Kaprál Zeno 21
Karásek ze Lvovic Jiří 35
Karfík Vladimír 18, 21
Karlach Hanuš 80, 89
Karlas Otakar 79
Karpatský Dušan 82, 84
Kasal Lubor 21
Kolíbal Stanislav 20
Kolman Cassius Jaroslav 39
Kopecký Jan 49
Kopecký Václav 60

Kopelent Marek 20
Kopta Josef 26, 29
Körner Vladimír 72, 74
Kozák Jan 21, 61–62
Kožik František 41
Král Oldřich 85–86
Kraus Karel 19
Krejča Otomar 19
Krejčí František Václav 27
Krejčík Jiří 20
Křelina František 38
Křička Petr 27
Kubíček Tomáš 21
Kubín Josef Štefan 45
Kundera Ludvík 80–82
Kundera Milan 18, 74, 76
Kvapil Jaroslav 36
Kylián Jiří 19

Lacina Václav 49
Legátová Květa 70–71
Leger Karel 26
Lidmilová Pavla 84–85
Liška Zdeněk 20

Macura Vladimír 68–69
Machar Josef Svatopluk 23
Majakovskij Vladimír Vladimirovič 80
Majerová Marie 9, 23, 35, 52
Marek Jiří 45
Martínek Vojtěch 31
Masaryk Tomáš Garrigue 27
Mašek Václav 32
Matějka Ivan 21
Matoušek Petr 12, 20
Medek Rudolf 26, 30
Merhaut Luboš 21
Mertl Věroslav 21, 70–71

- Michelangelo Buonarroti 83
Mikeš Vladimír 88–89
Mikulášek Oldřich 56–57
Milota Karel 21
Mináč Vladimír 55
Mňačko Ladislav 56
Mrštíková Božena 39
Mukařovský Jan 19
Myslivoček Boris 76
- Nádas Péter 83
Nejedlý Zdeněk 10, 14, 29, 59
Němcová Božena 76
Němec Jan 20
Němeček Zdeněk 36
Neumann Stanislav 45
Nezval Vítězslav 14, 36–37, 45, 47, 49
Novák Arne 12, 14–15, 20, 31
Novák Richard 20
Novomeský Ladislav 56
Novotný Vladimír 21
Nový Karel 55
- Olbracht Ivan 35
Opelík Jiří 16, 21
Opolský Jan 29
Otčenášek Jan 52, 56–57
Ouředník Patrik 78–79
- Paukert Josef 44
Pecina Martin 15, 76
Pechar Jiří 88–89
Pekař Josef 31
Pelán Jiří 82, 84
Pellar Rudolf 82–83
Pellarová Luba 82–83
Peňás Jiří 11, 20
Pertold Otakar 30
- Petőfi Sándor 80
Pilař Jan 65
Píša Antonín Matěj 15
Pitínský Jan Antonín 19
Pluhař Zdeněk 52, 62, 65
Pokorný Jindřich 82–83
Pokorný Marek 20
Pražák Albert 15, 41
Prouza Petr 21
Přidal Antonín 86–87
Ptáčník Karel 50
Pujmanová Marie 10–11, 38, 42–43, 46, 49–50
Putna Martin C. 16, 18, 21
- Radok David 19
Rotrekl Zdeněk 73, 77
Rúfus Milan 58
Rutte Miroslav 41
Růžičková Zuzana 20
Rybák Josef 63
- Řezáč Václav 44–45, 50, 59
Říha Bohumil 63
- Salivarová Zdena 68
Saudek Erik Adolf 80
Sedláček Květoslav František 49
Sedlák Jan Vojtěch 39
Seifert Jaroslav 13, 16, 38, 50, 58
Seydl Zdenek 51, 57
Sezima Karel 26
Shakespeare William 80–81, 86
Scheinpflug Karel 33
Scherl Adolf 19
Skácel Jaroslav 57
Skála Ivan 55, 62, 65
Skála ml. František 20
Sklenář Zdeněk 43

Slavický Milan 20
Slezák Vratislav Jiljí 89
Smrek Ján 80
Sova Antonín 22, 28–29
Správcová Božena 16
Stašek Antal 27
Stöhr Martin 21
Stromšík Jiří 86–87
Sůra Jaroslav 64
Svatopluk T. viz Turek Svatopluk
Svoboda Emil 24
Svoboda František Xaver 27
Svolinský Karel 43
Szanyi(ová) Katarína 15

Šajner Donát 63
Šalda František Xaver 12–16, 20, 30, 38
Šesták Zdeněk 20
Šiktanc Karel 68–69
Šimek Otakar 24
Šimotová Adriena 20
Široký Viliam 53
Škvorecký Josef 18, 21, 68–69
Špáta Jan 20
Špirit Michael 15–16, 18, 20–21
Šrámek Fráňa 14, 30
Šrámková Alena 20
Šrut Pavel 78
Štoll Ladislav 46, 61
Štorch-Marien Otakar 5
Štyrský Jindřich 34
Šusta Josef 26
Švácha Rostislav 20

Taufer Jiří 54, 61, 80
Teige Karel 32, 37
Těsnohlídek Rudolf 24
Tigríd Pavel 6, 11–12, 82

Tigridová Ivana 6
Tilschová Anna Maria 24
Toman Karel 27
Trakl Georg 80
Turek Svatopluk 49
Tusar Slavoboj 9

Urbánková Jarmila 64, 66

Vaculík Ludvík 18, 73–74
Vaculíková Marie 73
Válek Miroslav 56
Valentová Anna 82–83
Válová Jitka 20
Válová Květa 20
Vančura Vladislav 9, 31–33, 42
Vaňorný Otmar 80
Vašák Pavel 21

Vladislav Jan 81, 83
Vlachová Kristina 20
Vodák Jindřich 15, 37–38
Vojtěch Daniel 21
Vrba Jan 24

Weiss Martin 20
Wernisch Ivan 12, 75, 77
Winter Gustav 35
Wittlich Petr 20

Zahradníček Jan 39–40
Zach Aleš 19
Zápotocký Antonín 47–48, 54
Závada Vilém 39, 51–52, 58, 62
Zbavítel Dušan 17, 84

Žáry Štefan 55
Železný Ivo 21

► **STÁTNÍ CENA
ZA LITERATURU
1920–2015**
&
**STÁTNÍ CENA
ZA PŘEKLADATELSKÉ DÍLO
1995–2015 ◀**

Zuzana Jürgens, Radim Kopáč, editoři

Průvodní studii napsala, ilustrační materiál vybrala a soupis cen plus rejstřík sestavila Zuzana Jürgens

Citáty laureátů připravil Radim Kopáč

Korektura Josef Schwarz

Fotografie Petr Kotyk a archiv ČTK

Obálka (s použitím fotografie Petra Kotyka, 1995) a sazba Lucie a Ivan Mrázovi

V roce 2015 vydalo Ministerstvo kultury České republiky, Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1, www.mkcr.cz

Vytiskl PBtisk Příbram

Náklad 800 výtisků

Počet stran 96

Vydání první

Neprodejné

ISBN 978-80-87546-19-2

Za laskavé poskytnutí reprodukcí knižních obálek do roku 1989 pro účely publikace editoři děkují Moravské zemské knihovně v Brně.

ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR, v. v. i.

Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1; Květná 8, 603 00 Brno

www.ucl.cas.cz

Databáze literárních cen

<http://ceny.ucl.cas.cz/>

Průběžně aktualizovaná databáze podchycuje informace o literárních cenách udělovaných v ČR, jejich historii, laureátech i složení porotních komisí. Údaje jsou doplňovány též retrospektivně, např. v případě Státních cen za literaturu jsou podchyceny údaje od počátku Československé republiky. Celkem databáze obsahuje údaje o 111 cenách. Ústav pro českou literaturu rovněž uděluje od roku 2003 Cenu Vladimíra Macury nejlepším pracím ze Studentské vědecké konference, kterou každoročně pořádá.

Ekonomie prestiže: ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot

V roce 2012 vyšla v českém překladu monografie J. F. Englishe *Ekonomie prestiže: ceny, vyznamenání a oběh kulturních hodnot* s doslovem „České literární vavříny“ literárních vědců z ÚČL Pavla Janáčka a Jiřího Trávnicka.

Ústav pro českou literaturu – Spolehlivé informace na internetu

Internetové slovníky

Slovník české literatury po roce 1945 – <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>

Fulltextové knihovny

Česká elektronická knihovna – <http://www.ceska-poezie.cz/>

Digitální archivy

Digitální archiv časopisů – <http://archiv.ucl.cas.cz/>

Digitální archiv populární literatury – <http://dapl.ucl.cas.cz/>

Databáze a informační portály

Portál Versologie.cz – <http://www.versologie.cz/>

Česká literární bibliografie – <http://clb.ucl.cas.cz/>

Katalog knihovny ÚČL – <http://katalog.ucl.cas.cz/cs/>

Databáze České literární osobnosti – <http://clo.ucl.cas.cz/>

Časopis Česká literatura – <http://www.ucl.cas.cz/cs/casopis-ceska-literatura/>

DATA BÁZE ČESKÉHO UMĚLECKÉHO PŘEKladU A PŘEKladATELŮ

www.databaze-prekladu.cz

- 60 tisíc překladových položek
- 4300 překladatelských jmen
- na 1000 překladatelských medailonů
- komplexní vyhledávání

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

